



**TURUN  
YLIOPISTO**

# **Hoitotyön opettaja eettisenä osaajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana**

Hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulma

Pasi S. Miettinen

PRO GRADU -TUTKIELMA

Hoitotiede

Turun yliopisto

Hoitotieteen laitos

Toukokuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

**Oppiaine:** Hoitotiede

**Tekijä(t):** Pasi S. Miettinen

**Otsikko:** Hoitotyön opettaja eettisenä osaajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana -  
Hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulma

**Ohjaaja(t):** Professori, TtT Leena Salminen

**Sivumäärä:** 71 sivua, 11 liitesivua

**Päivämäärä:** 21.5.2023

---

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata hoitotyön opettajien eettistä ja yhteiskunnallista osaamista hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulmasta tarkasteltuna. Lisäksi selvitettiin miten vastaajaryhmien näkemykset hoitotyön opettajan eettisestä osaamisesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta eroavat toisistaan. Tämä työ on osa Hoitotyön opettajan osaaminen – tutkimushanketta, jonka tavoitteena oli saadun tiedon perusteella kehittää hoitotyön opettajien koulutusta ja työn laatua.

Tutkimusaineisto kerättiin valtakunnallisesti 2011 perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon organisaatioista Hoitotyön opettajan etiikka ja arvoperusta –mittarilla (Leino-Kilpi, Matilainen & Kasen 2006) sekä opettajan yhteiskunnallista aktiivisuutta mittaavalla mittarilla (mukaillen Paltta 1998). Kysely lähetettiin sähköisenä kyselynä Webropol –ohjelmalla ylihoitajille/johtaville hoitajille. Kyselyyn vastasi 64 hoitotyön johtajaa (vastausprosentti 21,3 %) sekä 64 harjoittelun ohjaajaa ja harjoittelusta vastaavaa hoitajaa (vastausprosentti 12,8 %).

Tutkimusaineiston Likert-asteikolliset kysymykset analysoitiin tilastollisesti. Analysoinnissa käytettiin IBM SPSS 27 sekä QSR NVivo 12 tilastolaskenta- ja tutkimuksenanalysointiohjelmistoja. Likert-asteikollisten kysymysten kuvaamiseen käytettiin frekvenssejä, prosentteja ja tunnuslukuja. Vastaajaryhmien välisiä eroavaisuuksia selvitettiin ristiintaulukoinnilla ja Khiin neliö –testillä. Avoimet kysymykset arvioitiin sisällön analysoinnin menetelmin hyödyntäen luokittelua ja kategorisointia.

Hoitotyön johtajat ja harjoittelun ohjaajat näkevät melko yhteisellä tavalla hoitotyön opettajan eettisen osaamisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen. Hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkemyksen mukaan opettajien eettinen osaaminen näkyi parhaiten opetustyön eettisten periaatteiden hallinnassa ja opettajien oikeudenmukaisessa ja kunnioittavassa suhteessa esimiehiinsä sekä hoitotyön johtajiin ja harjoittelun ohjaajiin. Keskeisinä eettisinä hoitotyön opettajan työtä ohjaavina arvoina sekä hoitotyön johtajat että harjoittelujen ohjaajat näkivät oikeudenmukaisuuden, tasapuolisuuden ja tasa-arvoisuuden sekä kunnioituksen. Hoitotyön opettajan työn eettisiksi ongelmiksi nimettiin hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulmasta ongelmat tasapuolisuuden saavuttamisessa ja opettajan etäännyminen hoitotyöstä. Yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta opettajien tietämys arvioitiin parhaaksi koulutuspolitiikan ja terveyspolitiikan alueilla. Johtajien ja ohjaajien välillä ei ollut kokonaisuutta tarkasteltaessa merkittäviä eroavaisuuksia vastauksissa.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan paremmin ymmärtää hoitotyön opettajan työtä ja kehittää sitä edelleen eettisen osaamisen suhteen. Tulokset luovat monipuolisen kuvan hoitotyön opettajan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Lisää tutkimusta tarvitaan edelleen molemmista osa-alueista. Erityisesti hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen vaikuttaminen on vähän tutkittu aihealue, jonka monipuolinen selvittäminen olisi tarpeen.

**Avainsanat:** hoitotyön opetus, hoitotyön opettaja, etiikka, yhteiskunta, vaikuttaminen

**Subject:** Nursing Science

**Author:** Pasi S. Miettinen

**Title:** Nursing teachers' ethical competence and influencing to society from the nursing leaders' and clinical instructors' viewpoint.

**Supervisor:** Professor, PhD Leena Salminen

**Number of Pages:** 71 pages, 11 appendix pages

**Date:** May 21, 2023

---

Ethical understanding and ability to implement it in teaching is important skill for a nursing teacher. To improve nursing education and nursing teachers' education there is a need to study nursing teachers' ethical skills and how one should improve those skills. The purpose of this study was to describe nursing teachers' ethical competence and social influence and activity from the nursing leaders' and clinical instructors' viewpoint. Results of this study can be used to improve understanding in nursing teachers' ethical skills, and influence in society. This work is part of a research project entitled Competence of Nursing Teachers to develop the training and quality of nursing teachers based on the information obtained from research.

The data was collected from both basic- and specialized health care in 2011 using web-based Webropol -program. Target groups were nursing leaders (N=100), ward leaders (N=500) and clinical instructors (N=500). Two questionnaires were used: Teacher's ethics and value base (Leino-Kilpi, Matilainen & Kasén 2006) and Teachers influencing society (Paltta 1998). 64 (21.3 %) leaders and 64 (12.8 %) clinical nurse instructors answered questionnaires.

Answers to Likert-scale questions were analyzed using SPSS 27 statistics program. Open questions were analyzed with content analyzing methods using NVivo 12 -program in categorizing and thematic classifying given answers. Frequencies, percentages, and standard deviation were used to describe data. The differences between the defendant groups were explained by cross tables and the Khi square test. The open questions were assessed using content analysis methods using classification, themes and categories.

As result both nursing leaders and clinical instructors were quite unison in their opinions about ethical competence and societal impact of nursing teacher. From leaders' and instructors' point of view teachers' competence in ethics were best seen in knowledge of ethical principles of teaching and respectful relationship between teachers and their superiors. Key ethical values guiding nursing teachers' work were justice, even-handedness, and equality. Ethical problems in nursing teachers work by leaders and instructors were not achieving even-handedness and teacher distancing from actual nursing work. What comes in nursing teachers' societal influence from nursing leaders' and clinical instructors' view, best assessed areas were teachers' knowledge in educational politics and healthcare politics. Overall differences between leaders and clinical instructors' opinions were very small.

The results of the study make it possible to better understand and further develop the work of a nursing teacher in terms of ethical competence. The results provide a diverse picture of the social impact of a nursing teacher. More research is still needed in both areas. In particular, the social influence of a nursing teacher has been little studied and needs to be clarified on a wide-ranging basis.

**Keywords:** nursing education, nursing teacher, ethics, society, influence

## Sisällys

<b>1</b>	<b>Johdanto</b> .....	<b>7</b>
<b>2</b>	<b>Keskeiset käsitteet</b> .....	<b>9</b>
<b>3</b>	<b>Opettajan eettinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen</b> .....	<b>12</b>
<b>3.1</b>	<b>Tiedonhaku</b> .....	<b>12</b>
<b>3.2</b>	<b>Hoitotyön opettaja ja eettinen osaaminen</b> .....	<b>16</b>
3.2.1	Opettajan eettinen osaaminen.....	17
3.2.2	Opetustyö ja opettajan etiikka .....	19
3.2.3	Oppilaitoksen ulkopuolinen yhteistyö ja opettajan eettinen osaaminen .....	20
<b>3.3</b>	<b>Opettaja ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen</b> .....	<b>21</b>
<b>4</b>	<b>Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset</b> .....	<b>25</b>
<b>5</b>	<b>Tutkimuksen empiirinen toteutus</b> .....	<b>26</b>
<b>5.1</b>	<b>Tutkimuksen kohderyhmä, toteutus ja aineiston kerääminen</b> .....	<b>26</b>
<b>5.2</b>	<b>Tutkimusaineiston analysointi</b> .....	<b>28</b>
<b>6</b>	<b>Tutkimustulokset</b> .....	<b>29</b>
<b>6.1</b>	<b>Vastaajien taustamuuttajat</b> .....	<b>29</b>
6.1.1	Johtajat .....	29
6.1.2	Harjoittelun ohjaajat.....	31
<b>6.2</b>	<b>Opettajan eettinen osaaminen</b> .....	<b>33</b>
6.2.1	Johtajien näkemykset opettajien eettisestä osaamisesta .....	33
6.2.2	Ohjaajien näkemykset opettajan eettisestä osaamisesta.....	36
<b>6.3</b>	<b>Hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat</b> .....	<b>39</b>
<b>6.4</b>	<b>Opettajan yhteiskunnallinen vaikuttaminen</b> .....	<b>40</b>
6.4.1	Johtajien näkemys opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta .....	40
6.4.2	Ohjaajien näkemys opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta .....	42
<b>6.5</b>	<b>Johtajien ja ohjaajien näkemysten vertailu keskenään</b> .....	<b>44</b>
<b>7</b>	<b>Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus</b> .....	<b>47</b>
<b>7.1</b>	<b>Tutkimuseettiset kysymykset</b> .....	<b>47</b>
<b>7.2</b>	<b>Tutkimuksen luotettavuus</b> .....	<b>49</b>
<b>8</b>	<b>Pohdinta</b> .....	<b>52</b>

<b>8.1</b>	<b>Pohdinta ja johtopäätökset.....</b>	<b>52</b>
<b>8.2</b>	<b>Jatkotutkimusehdotukset.....</b>	<b>60</b>
	<b>Lähteet.....</b>	<b>62</b>
	<b>Liitteet.....</b>	<b>71</b>

## Lyhenteet

AMK	Ammattikorkeakoulu
ANA	American Nurses Association
ETENE	Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta
HOTUS	Hoitotyön tutkimussäätiö
ICN	International Council of Nurses
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement
NLN	National League of Nurses
OAJ	Opetusalan ammattijärjestö
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
VVM	Valtiovarainministeriö
WHO	World Health Organization

# 1 Johdanto

”Opettajan työ on käytännöllistä toimintaa. Opettajuutta luonnehditaan sellaisena ammattina, jossa on keskeistä eettisiin arvoihin pohjautuva päätöksenteko.” (Syrjäläinen, Jyrhämä, Haverinen 2021.) Hoitotyön opettajan, ja kuten muidenkin ammatillisten opettajien, osaamisessa korostuu kaksi tekijää: ammatin, jota opetetaan, osaaminen ja opetusmenetelmien osaaminen. Näistä kahdesta opiskelijat arvostavat tutkimusten mukaan erityisesti opettajan ammatillista osaamista ja sen nivomista teoreettiseen viitekehykseen. Lisäksi opiskelijat arvostavat opettajaa, jolla on kädentaidot tallella. (Mikkonen ym. 2018; Mikkonen ym. 2019). Opettaja toimii omalla toiminnallaan merkittävänä esimerkkinä hoitotyön opiskelijoille. Voidakseen parhaalla mahdollisella tavalla tukea opiskelijoiden ammatillista kehittymistä tulee opettajien olla opiskelijoita kunnioittavia ja tukevia ammatillisia esimerkkejä (Klunklin ym. 2011; Koskinen ym. 2020; Salminen ym. 2016). Jos siis aiomme saada valmistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttamiseen positiivisesti suhtautuvia hoitotyöntekijöitä, tulisi hoitotyön opettajien olla valmiita pistämään itsensä likoon ja toimimaan tässä esimerkkinä. Ahosen ja Rantalan (2005) mukaan opettajankoulutuksen tulee ohjata myös opettajia siten, että opiskelijoista kasvaa yhteiskunnalliseen vaikuttamisesta kiinnostuneita ja siihen opiskelijoita kannustavia ja osallistuvia sairaanhoitajia ja yhteiskunnan jäseniä (Ahonen & Rantala 2005). Työelämälähtöisyyttä entistä enemmän painottava koulutuksen kehittäminen on vaikuttanut ammatillisen opetuksen sisältöihin ja rakenteisiin samoin kuin siitä käytävään keskusteluun. (Lehtonen, Rintala, Pylväs & Nokelainen 2018). Sairaanhoidajan AMK tutkinnosta (210 op) 90 opintopistettä tulisi muodostua hoitotyön harjoittelusta aidoissa potilaskontakteissa erilaisissa hoitotyön ympäristöissä. Tämän vuoksi läheisten yhteistyökumppanien, tässä tutkimuksessa hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkemykset, ovat tarpeellisia ja arvokkaita hoitotyön opettajan osaamisen kuvaamisessa ja opetuksen kehittämisessä. (Lehtonen ym. 2018; Töytäri, Tynjälä, Vanhanen-Nuutinen, Virtanen & Piirainen 2019).

Tämä pro gradu -tutkielma on osa Turun, Itä-Suomen, Oulun ja Tampereen yliopistojen sekä Åbo Akademin hoitotieteen laitosten Hoitotyön opettajan osaaminen -tutkimushanketta, jossa arvioitiin hoitotyön opettajien osaamista useammalla eri alueella. Tutkimushankkeen tavoitteena oli saadun tiedon perusteella kehittää hoitotyön opettajien koulutusta ja työn laatua. Tutkimuksen raportoinnin johdonmukaisuuden ja luotettavuuden raportoinnin vuoksi kaikissa tutkimuksessa tehdyissä oppinnäytteissä on aineistonkeruuta ja analysointia pyritty

kuvaamaan yhdenmukaisesti. Tutkimushankkeen ensimmäisessä osassa hoitotyön opettajat arvioivat itse omaa osaamistaan ja toimintaansa. Tutkimushankkeen toisessa vaiheessa oli tarkoitus selvittää miten hoitotyön johtajat, ja harjoittelujen ohjaajat näkevät hoitotyön opettajan osaamisen. Koko tutkimushankkeessa on julkaistu tätä pro gradua aikaisemmin 12 tieteellistä artikkelia, 4 julkaisua ja raporttia, 21 kansainvälistä abstraktia ja esitystä, 18 kansallista abstraktia ja esitystä sekä 12 pro gradu -tutkielmaa. (Turun yliopisto 2023.)



## 2 Keskeiset käsitteet

Tässä työssä keskeisinä käsitteitä ovat hoitotyön opettaja, opettajan osaaminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen hoitotyön johtaja ja hoitotyön harjoittelun ohjaaja.

Puhuttaessa hoitotyön opettajasta viitataan tässä tutkimuksessa terveystieteiden ammattikorkeakoulussa hoitotyön ammattiaineita opettavaan opettajaan. Hoitotyön opettajana voi Suomessa toimia kahden eri koulutusväylän kautta pätevöitymällä yliopistossa tai AMK:jen erikseen järjestämässä ammatillisen opettajan opinnoissa. Ammattikorkeakoulun lehtoreiden ja tuntiopettajien tutkintovaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Tämä voidaan hankkia joko yliopistossa suoritetulla maisterin tutkinnolla tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisella. Vaikka AMK-tasolla ei pedagogisia opintoja opettajana toimivalta enää vaadita, monet oppilaitokset kuitenkin edelleen vaativat niiden suorittamista vakituiselta opetushenkilökunnaltaan. Yliopettajina toimivilta edellytetään suoritettu lisensiaatin- tai tohtorintutkinto. Yleisiä aineita opettavilla opettajilla ei ole työkokemusvaatimusta. (A 14.12.1998/986; A 18.12.2014/1129.)

Hoitotyön opettajan osaaminen on laaja kokonaisuus, jonka määrittämiseen on tehty työtä sekä kansainvälisesti että kansallisesti. Kansainvälisesti esimerkiksi WHO (2016) on luonut määrittelyjä hoitotyön opettajan kompetenssista, kansallisesti taas esim. TerOpe-hankkeessa (TerOpe 2019) on tuotettu tietoa hoitotyön opettajan kompetenssin ja osaamisen eri alueiden sisällöistä. TerOpe-hankkeen tulosten perusteella hoitotyön opettajan osaaminen muodostuu viidestä osaamisalueesta: terveystieteellisestä ja ammatillisesta, pedagogisesta, eettisestä ja kulttuurisesta, vuorovaikutus-, yhteistyö- ja verkosto-osaamisesta sekä hallinto- ja hyvinvointiosaamisesta. Tässä tutkimuksessa painottuvat eettiseen ja kulttuurisen osaamisen sekä vuorovaikutus-, yhteistyö- ja verkosto-osaamisen kompetenssien alueella olevat kysymykset. (WHO 2016; Mikkonen ym. 2019; TerOpe 2019; Kuivila ym. 2020.)

Eettisen osaaminen on opettajan työn kontekstissa merkityksellistä. WHO:n (2016) hoitotyön opettajan ydinkontekstissa ovat eettisen osaamisessa tiedot, taidot, arvopohja ja asenteet hoitotyön opettamisessa ja hoitotyössä. Nämä ovat myös olleet tämän tutkimuksen lähtökohtana. Opettajan työssä korostuu eettinen vastuu, ja opettajaan kohdistuu tämän johdosta joukko erilaisia odotuksia ja vaatimuksia (Hellsten 1996). Opetusalan eettinen neuvottelukunta toteaa lausunnossaan osuvasti, että kouluyhteisön yhteistyössä oleva toimintakulttuuri välittyy myös opiskelijoille ja muokkaa heidän käsitystään koulusta

eettisesti toimivana yhteisönä. Myös OAJ:n julkaisemien opettajan ammattietiikkaa ja periaatteita käsittelevässä julkaisussa tuodaan esiin opetustyöhön liittyvät periaatteet ja vaatimukset hyvän eettisen osaamisen tarpeesta ammatissa, jossa kasvatetaan ja koulutetaan ihmisiä eri ikäkausina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. OAJ:n ohjeen mukaan opettajan työtä ohjaavat arvot ovat ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, totuudellisuus sekä vastuu ja vapaus. (Opetusalan eettinen neuvottelukunta 2007; OAJ 2014.) Erillisiä eettisiä ohjeita hoitotyön opettajalle ei Suomessa ole laadittu. Esimerkiksi Yhdysvalloissa hoitotyön opettajilla on oma eettinen ohjeistonsa (Code of Ethics for Nurse Educators) vuodesta 1983, maakohtaisia eroja siis löytyy. (Rosenkoetter & Milstead 2010.)

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on laaja käsite. Kansalliskirjaston, OKM:n ja VVM:n ylläpitämän Suomalaisen asiansasto- ja ontologiapalvelu Finton määritelmän mukaan ”Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on toimintaa, jolla pyritään muuttamaan tai säilyttämään yhteiskunnassa vallalla olevia asioita. Tämä voi tapahtua yhteiskunnassa edustuksellisen järjestelmän, kansalaisyhteiskunnan tai arkielämän valintojen kautta paikallisella, kansallisella tai kansainvälisellä tasolla.” (Finto 2016). Yhteiskunnallista vaikuttamista hoitajien tai hoitotyön opettajien osalta on tutkittu vähän. Muidenkaan opettajien osalta Suomessa tutkimusta opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ei ole runsaasti saatavilla. Jyväskylän yliopiston toteuttama IEA-Civics – Nuori kansalainen – yhteiskunnallisen opetuksen kansainvälisessä tutkimuksessa on kerätty tietoa myös opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, mutta aineistoa ei ole analysoitu. (IEA-CIVICS 2000) Tässä tutkimuksessa hoitotyön opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista tarkasteltiin politiikan, talouden, yrittäjyyden ja kulttuurin näkökulmien kautta.

Hoitotyön johtajina tässä työssä käsitellään kaikkia hoitotyötä johtavia henkilöitä apulaisosastonhoitajista ylihoitajiin. Organisaatiosta riippuen esimiesasemassa olevien henkilöiden työtehtävistä käytettävät nimekkeet ovat hyvin vaihtelevia sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Tässä työssä heistä puhutaan koulutustaustasta ja tehtävänimekkeistä riippumatta yhteisnimekkeellä hoitotyön johtajat (Salminen, Stolt, Koskinen, Katajisto & Leino-Kilpi 2013).

Hoitotyön harjoitteluista vastaavina ja harjoittelun ohjaajina toimivat sairaaloissa tehtävään nimetyt sairaanhoitajat kussakin harjoittelupaikassa. Harjoittelun ohjaajaksi tai niistä vastaavaksi hoitajaksi ei ole mitään pakollista koulutusta. Nykyisin kuitenkin suositellaan, että ohjaajat osallistuvat työpaikoillaan järjestettäviin opiskelijaohjaajakoulutuksiin.

Opiskelijoiden ohjaajan tehtävään valitaan kokemuksen ja yleensä työntekijän oman kiinnostuksen pohjalta. Vaikka tutkimuksen kohdejoukkona kysely kohdistettiin sekä harjoitteluista vastaaville hoitajille ja harjoitteluja ohjaaville hoitajille, tässä työssä heistä puhutaan selkeyden vuoksi yhteisnimityksellä harjoittelun ohjaaja (Salminen ym. 2013b).

### **3 Opettajan eettinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen**

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli kuvata hoitotyön opettajan eettiseen osaamiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää tutkimusta.

Kirjallisuuskatsauksessa haettiin vastauksia siihen, mitä tutkittua tietoa hoitotyön opettajien eettisestä osaamisesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta on tehty. Kirjallisuuskatsausta varten suoritettun tiedonhaun hakusanat ja hakulausekkeet muodostettiin aihealueen mukaisesti ja hyödyntäen hakusanojen sanakirjamääritelmiä sekä tietokannoissa olevia asiasanastoja apuna käyttäen. Lisäksi tarkasteltiin tutkimushankkeessa aikaisemmin julkaistuja artikkeleita hakulausekkeiden muodostamiseksi sekä etiikan että yhteiskunnallisen vaikuttamisen hakujen toteuttamista varten.

#### **3.1 Tiedonhaku**

Tiedonhakua tehtiin hyödyntämällä sekä elektronisia tietokantoja että manuaalista hakua. Elektronisessa haussa käytettiin Medic, Cinahl, MedLine ja Eric tietokantoja. Manuaalisessa haussa hyödynnettiin Helsingin yliopiston, Turun yliopiston, Turun ammattikorkeakoulun ja Turun kaupungin kirjastoja. Tiedonhaun tuloksena voidaan todeta, että hoitotyön opettajan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta oli saatavalla hyvin niukasti tietoa. Hoitotyön opettajan eettisestä tietoperustasta tiedonhaku tuotti enemmän tuloksia. Elektronisista tietokannoista haut suoritettiin käyttämällä mahdollisimman yhdenmukaisia hakulausekkeitä tietokannan toiminnan näin salliessa. Tietokantahauissa on asetettu ajalliseksi rajaksi 1998 ja sen jälkeen julkaistut artikkelit. Hakuperusteeksi vuosi asettautui yhteiskunnallista vaikuttamista kuvaavan ja arvioivan Paltan lisensiaatintyön (1998) perusteella, joka oli Suomessa ensimmäinen hoitotyön opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista tutkiva tieteellinen tutkimus. Paltan tutkimus oli tässä tutkimuksessa käytetyn mittarin perustana oleva tutkimus (Paltta 1998). Toinen merkittävä syy ajoitukseen on hoitotyön koulutusjärjestelmän muutos: 1991 aloitettujen ammattikorkeakoulukokeilujen toiminta vakinaistettiin 1999. Ammattikorkeakouluista muodostui koko Suomessa uusi koulutustaso, jossa annettiin opetusta kaikissa terveysalan koulutusohjelmissa, korvaten siten aiemmat Suomessa olleet terveysalan opistotason tutkinnot. (HE 319/1994 vp; L 9.5.2003/351.)

Hoitotyön opettajan eettistä osaamista käsitteleviä artikkeleita oli löydettävissä yhteiskunnallista osaamista käsitteleviä artikkeleja helpommin. Hoitotyön opettajan eettistä osaamista käsittelevässä tiedonhaussa mukaanottokriteereinä olivat: artikkelit käittelivät hoitotyön opettajan eettistä osaamista, olivat saatavilla kokotekstinä ja olivat julkaistu vuoden 1998 jälkeen. Alkuperäiset artikkelit on pyritty etsimään, mikäli ne olivat suomen tai englanninkielisiä ja saatavilla kokotekstinä. Hakusanoina ja näiden yhdistelminä eettistä osaamista koskevissa hauissa on käytetty eri taivutusmuotoineen: opettaja, etiikka, teacher, educator, nursing, ethics, competence.

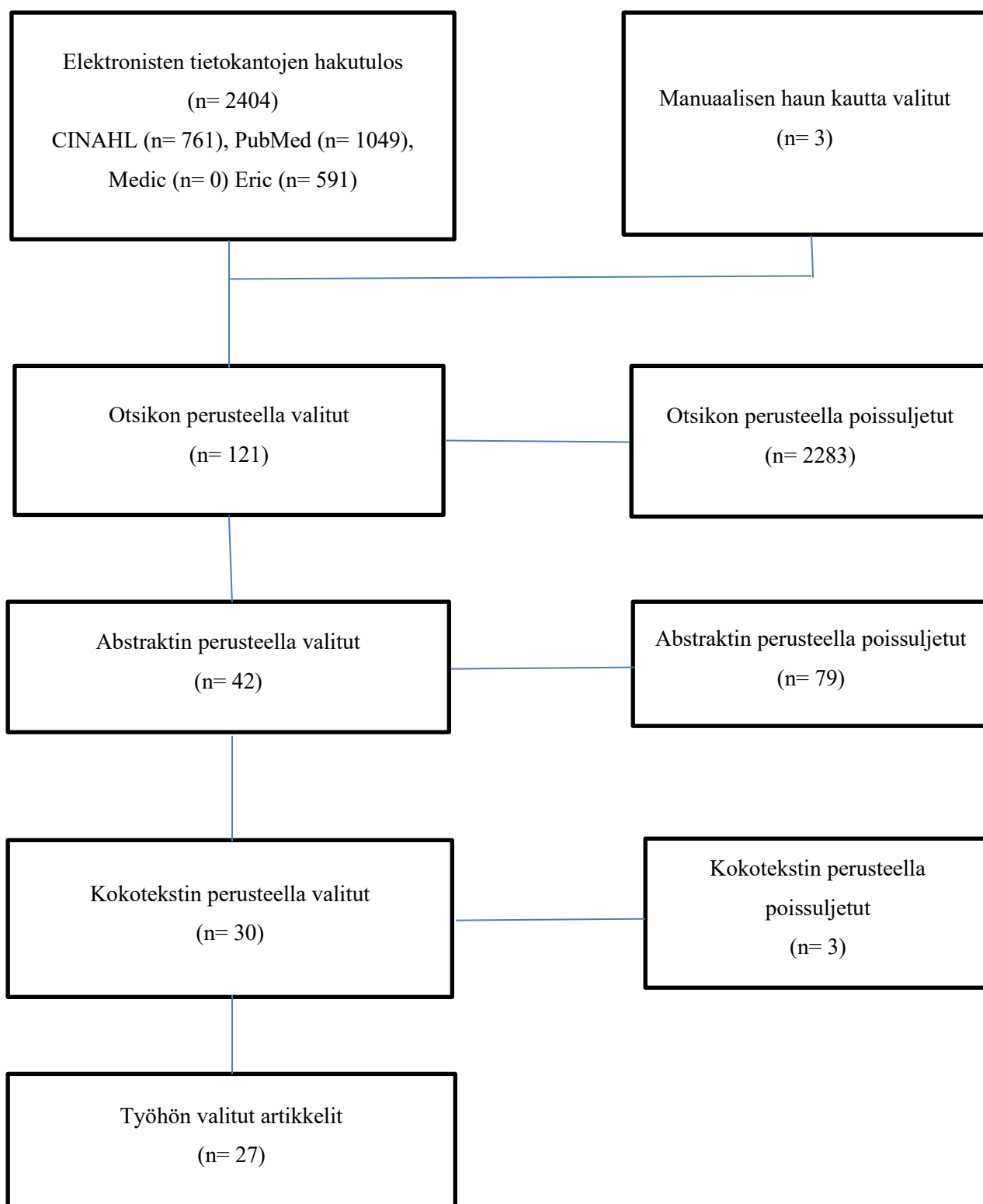
Hoitotyön opettajan yhteiskunnallista vaikuttamista tutkivien artikkelien niukkuuden vuoksi työn teoriapohjaan on otettu mukaan myös artikkeleita, jotka kuvaavat kaikkien opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista. Yhteiskunnallista vaikuttamista koskevassa tiedonhaussa sisäänottokriteerit täyttivät artikkelit, joissa käsiteltiin opettajan yhteiskunnallista vaikuttamista, olivat saatavilla kokotekstinä ja oli julkaistu vuoden 1998 jälkeen. Alkuperäiset artikkelit on pyritty etsimään, mikäli ne olivat suomen tai englanninkielisiä ja saatavilla kokotekstinä. Hakusanoina ja näiden yhdistelminä yhteiskunnallista vaikuttamista koskevia hakuja tehdessä on käytetty eri taivutusmuotoineen: opettaja, yhteiskunta, vaikuttaminen, nursing, teacher, educator, influence, public participation, social activity, political activity, competence.

Poissulkukriteereinä molemmissa tiedonhaun osioissa noudatettiin samaa perustetta. Artikkelit jäivät valitsematta mukaan tutkimukseen seuraavilla kriteereillä: mikäli ne eivät sisällöllisesti vastanneet tutkimuskysymyksiin, olivat vuotta 1998 vanhempia, eivät olleet saatavilla kokotekstinä tai eivät olleet suomen tai englanninkielisiä.

Tietokantojen sekä manuaalisen haun perusteella löydettyjä artikkeleja arvioitiin ensin otsikkotasolla ja mikäli otsikon perusteella artikkeli vaikutti vastaavan tutkimusongelmiin ja aihealueeseen, otettiin kirjoitus tarkempaan tarkasteluun. Abstraktien ja tämän jälkeen kokotekstin arvioinnin perusteella artikkelit otettiin mukaan työhön. Artikkeleita arvioitaessa tarkasteltiin niiden asiasisältöä, tutkimuksen kohderyhmää, käytettyjä käsitteitä ja menetelmiä. Erityistä harkintaa jouduttiin noudattamaan kohderyhmän ja otoskokojen kanssa yhteiskunnallista vaikuttavuutta tutkineiden artikkelien osalta. Samoin tutkimusten tulosten raportoinnin vakuuttavuus sekä tulosten että tutkimuksen laadun osalta olivat tarkastelun kohteena valintaprosessissa. Ajallisesti täytyi huomioida yhteiskunnallista vaikuttamista koskevien kysymysten perustuvan Paltan vuonna 1998 tekemään lisenasiaatin työhön.

Valittaessa töitä mukaan tutkimukseen oli ennakkoojatuksena käyttää yhtenä sisäänottokriteerinä tutkimuksen näytönastetta yhtenä laatua parantavana tekijänä (HOTUS). Tästä ennakkoojatuksesta huolimatta aineistoa läpikäydessä kävi selväksi tutkimusten ja artikkeleiden keskenään hyvin vaihteleva taso. Tämän vuoksi käytännössä päädyttiin ottamaan mukaan kaikki aihealueisiin liittyvät ja muutoin sisäänottokriteerit täyttävät tutkimukset. Näytönasteeseen perustuvaa poissulkukriteeriä ei siis pystytty tässä työssä teoriapohjaa luotaessa käyttämään.

Tiedonhaku tuotti yhteensä 2345 artikkelia, jotka käytiin lävitse aluksi otsikkotasoisesti ja tästä joukosta sisäänottokriteerien perusteella tiivistelmien ja kokotekstien tarkastelun sekä kaksoiskappaleiden poiston jälkeen valikoitui 27 artikkelia mukaan tutkimukseen (Kuvio 1.). Hakulausekkeet tietokannoittain löytyvät liitteestä 1 (Liite 1.). Tutkimuksen perustaksi valittujen artikkelien ydinkohdat kerättiin tämän jälkeen tutkimukset kokoavaan taulukkoon (Liite 2.). Mukaan valitut tutkimukset jaoteltiin sisällön analyysiä apuna käyttäen, jotta mukaan valituista tutkimuksista ja niiden tuottamasta tiedosta saatiin muodostettua selkeämpi kokonaiskuva.



Kuvio 1. Tiedonhaku.

Katsaukseen valitut tutkimukset oli toteutettu Suomessa (12), Amerikan Yhdysvalloissa (4), Kanadassa (2), Alankomaissa (1), Australiassa (1), Iso-Britanniassa (1), Japanissa (1), Norjassa (1), Taiwanissa (1), Thaimaassa (1), Turkissa (1) ja Uudesta-Seelannissa (1). (Liite 2.)

Eniten katsaukseen valikoitui etiikkaa käsitteleviä poikkileikkaustutkimuksia, yhteensä 13 kappaletta. (Dinç & Görgülü 2002; Itai, Asai, Tsuchiya, Onishi & Kosugi 2015; Johnsen, Aasgard, Wahl & Salminen 2002; Kalaitzidis & Smith 2012; Klunklin ym. 2011; Numminen, Leino-Kilpi, van der Arend & Katajisto 2010; Numminen, van der Arend & Leino-Kilpi 2009a; Numminen, Leino-Kilpi, van der Arend & Katajisto 2009b; Numminen, Leino-Kilpi, van der Arend & Katajisto 2011; Salminen, Metsämäki, Numminen & Leino-Kilpi 2013a; Salminen, Stolt, Koskinen, Katajisto & Leino-Kilpi 2013b; Salminen, Stolt, Metsämäki, Rinne, Kasen & Leino-Kilpi 2016; Salminen, Rinne, Stolt & Leino-Kilpi 2017).

Etiikkaan tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyviä kirjallisuuskatsauksia työhön valikoitui kuusi kappaletta (Baxter & Boblin, 2006; ten Hoeve, Jansen & Roodbol 2013; Jackson-Elmoore 2006; Loftin, Campanella & Gilbert, 2011; Mikkonen ym. 2018; Salminen, Stolt, Saarikoski, Suikkala, Vaartio & Leino-Kilpi 2010). Keskustelupapereita työhön valittiin kolme kappaletta (Holt 2008; Huston 2008; Rosenkoetter & Milstead 2010). Laadullisia tutkimuksia otettiin mukaan kolme fokusryhmähaastattelua (Koskinen ym. 2020, Mikkonen ym. 2019; Yeh & Che 2010) sekä yksi grounded theory -tutkimus (Luhanga, Myrick & Yonge 2010). Dokumenttitutkimuksia työhön valikoitui yksi (Beckett, Gilbertson & Greenwood 2005).

### **3.2 Hoitotyön opettaja ja eettinen osaaminen**

Hoitotyön opettajan eettistä osaamista käsittelevää tutkimusta voidaan kirjallisuuskatsaukseen valikoituneiden artikkelien perusteella tarkastella useammasta erilaisesta näkökulmasta. Tässä työssä tarkastelu on jaettu kolmeen erilaiseen näkökulmaan: opettajan eettiseen osaamiseen, opetustyöhön liittyvään opettajan etiikkaan ja oppilaitoksen ulkopuolisten yhteistyötahojen, tässä työssä johtajat ja ohjaajat, kanssa tapahtuvaan toimintaan. Jaottelu on näkökulmakohtainen ja limittyvät toisiinsa. Hoitotyön opettajan eettinen osaaminen on omaa opetustyön etiikkaa ja hoitotyön eettistä osaamista, joka nivoutuu opetukseen, vuorovaikutukseen eri oppimisympäristöissä ja opetuksen sisällöissä. Eettistä osaamista on tutkimuksissa tutkittu opettajien omasta kokemuksesta ja näkemyksestä käsin tai opettajan eettisen osaamisen tarkastelijoina erilaisissa oppimisympäristöissä ovat olleet opiskelijat.



Tutkimuksissa on havainnointu hoitotyön opettajan eettistä osaamista tämän itsensä lisäksi muiden yhteistyökumppanien näkökulmasta. Tärkeimpinä kumppaneina tutkimuksissa toistuvat opiskelijat, hoitotyön harjoittelujen ohjaajat sekä hoitotyön johtajat.

### 3.2.1 Opettajan eettinen osaaminen

Hoitotyön opettajilla itsellään ei ole Suomessa omaa erityistä eettistä ohjeistoaan, mutta Suomessa opettajien ammattiliitto OAJ on julkaissut opettajan eettiset ohjeet (OAJ 2014) jotka velvoittavat opettajia omasta erikoistumisesta riippumatta. Yleisesti opettajan eettisten periaatteiden pohjaksi katsotaan OAJ:n ohjeiden mukaan neljä arvoa: ihmisarvo, totuudellisuus, oikeudenmukaisuus sekä vastuu ja vapaus. Opettajan eettisissä ohjeissa määritellään myös tarkemmin opettajan suhde työhönsä, opettajan ja oppijan suhde, opettajan ja työyhteisön, opettajan ja sidosryhmien, opettajan ja yhteiskunnan sekä opettajan ja moniarvoisuuden kokonaisuudet, joista opettajan eettiset periaatteet arvojen pohjalta muodostuvat ammatin kattavaksi kokonaisuudeksi. (OAJ 2014.) Suomessa Ammattikorkeakouluissa hoitotyötä opettavat opettajat ovat hoitoalan ammattilaisia, joten hoitotyön eettiset ohjeet ja soveltaminen käytännössä ovat heille aikaisemmasta hoitotyön ammatista tuttuja. (Numminen ym. 2009a; Numminen ym. 2010.)

Tilanne eettisten ohjeistojen suhteen on kuitenkin maailmalla vaihteleva. Esimerkiksi Yhdysvalloissa hoitotyön opettajilla on oma eettinen ohjeistonsa (Code of Ethics for Nurse Educators) vuodesta 1983. Tämän ohjeiston jatkokehitys on pohjautunut American Nurses Association:in (ANA 2001) ja International Council of Nurses:in hoitotyön eettisiin ohjeisiin. Ohjetta on vielä täydennetty 2012 National League of Nursing -organisaation toimesta laajentamalla hoitotyön opettajan arvopohjan määrittelyä edellisten ohella. Hoitotyön opettajien oman eettisen ohjeiston luominen tuo ammattikunnalle oman työn tueksi selkeän arvoperustan, jolle opettaja voi oman opetustyönsä perustaa. Arvoperustan johtaminen hoitotyön eettisen ohjeiden pohjalta on ollut luonnollinen jatkumo yhdysvaltalaisien hoitotyön opettajien eettisen ohjeiden laatimisessa ammattikunnalle. Samoin ohjeiden päivittämiseksi on aika ajoin käyty uudistavaa keskustelua ohjeiden arvoperustasta, jotta ohjeet eivät jää yleviksi yleislauseiksi menneisyydestä, ilman että ne koskettaisivat nykyhetken opettajaa. Toisaalta kolmen eri hoitotyön edunvalvontaorganisaation tuottamana eettisen ohjeiston kokonaisuus on laaja. Yksistään ANA:n eettinen ohjeisto on 64 sivuinen teos. Arvoiksi hoitotyön opetukseen on näissä ohjeistoissa yhteisesti määritelty: Caring, Integrity, Diversity

ja Excellence. (Numminen ym. 2009b; Rosenkoetter & Milstead 2010; NLN 2012; ANA 2015; ICN 2021.)

Eettinen osaaminen on tutkimuksissa tunnistettu selkeästi yhdeksi tärkeimmistä hoitotyön opettajan kompetenssin alueista, joista hänen osaamisensa rakentuu (mm. Mikkonen ym. 2019a, Mikkonen ym. 2019b; Johnsen ym. 2002). Hoitotyön opettajien eettinen osaaminen perustuu opettajan omalle eettisen osaamisen kehittämislle ja organisaatiossa tapahtuvalle kehitystyölle. Hoitotyön opettajan kompetenssiin kuuluu oman opetustyöhönsä liittyvän eettisen osaamisen kehittäminen ja hoitotyön ammattialaan liittyvien hoitotyön eettisten ongelmien tunnistaminen ja ratkaisumallien löytäminen. Näiden tulisi luonnollisesti näkyä hoitotyön opetuksen sisällöissä. (Numminen ym. 2009a; Numminen 2010; Salminen 2013).

Useissa tutkimuksissa käsiteltiin opettajan eettistä osaamista opetuksessa, opiskelijoiden kunnioitusta ja kohtaamista (Esim. Koskinen 2020; Salminen 2013a; Numminen 2009a, 2009b, 2010 ja 2011). Numminen ym. (2010) tekemän tutkimuksen mukaan suomalaiset hoitotyön opettajat opettavat opiskelijoitaan keskittyen erityisesti potilaan ja hoitajan väliseen suhteeseen laajemman yhteiskunnallisen kontekstin jäädessä tässä yhteydessä vähemmälle. Opettajien oma tietämys etiikasta perustui paljolti omaan opiskeluun: mitä kiinnostuneempi opettaja oli etiikasta, sitä enemmän hän sisällytti sitä myös opetukseensa. Eettisen osaamisen tärkeys siis korostuu hoitotyön opettajan työssä, jotta hoitotyön opiskelijat ymmärtävät ammatissaan tärkeän etiikan alueen linkittymiseen hoitajan työn kokonaisuuteen. (Numminen ym. 2010; Numminen 2011.) ETENE:n mukaan eettisten kysymysten tulee näkyä terveys- ja sosiaalialan opetuksessa ja opettajien eettisen asenteen tulee välittyä opiskelijoille koko opetuksen ajan. Muusta opetuksesta irrallisena kokonaisuutena etiikan opetus ei paranna hoitotyön opiskelijoiden eettistä osaamista, jos muusta opetuksesta ei välity johdonmukainen hoitotyön etiikan toteuttaminen. (ETENE 2011.) Beckett ym. (2007) toteavat tutkimuksessaan, että hoitotyön harjoittelun ohjaajien ja hoitotyön opettajien tulisi herkällä korvalla huomioida hoitoalan opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden mielipiteet ja näkemykset potilaan hoidosta ja hoitotyön näkemyksestä. Opiskelijoiden keskuudessa tehdyssä tutkimuksissa todettiin opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden hoitajien mielipiteen tulevan ajoittain ohitetuksi hoitotyössä, ja tämä voi vaikuttaa haitallisesti ammatti-identiteetin muodostumiseen. Tämä vaikuttaa sekä hoitoalalla viihtymiseen että hoitotyössä aloittavan ihmisen mielikuvaan tulevasta urastaan ja ammatistaan. Kohtaamattomuus ja eettisten ristiriitojen jättäminen käsittelemättä harjoittelussa aiheutti myös opiskelijoille eettistä rasisitusta. Harjoittelussa käsittelemättömiä eettisiä ongelmia tuotiin pitkänkin ajan kuluttua

koulun etiikan oppitunneilla esille edelleen opiskelijaa vaivaavina asioina. Tällaiset kokemukset ovat merkittäviä opiskelijoiden ammatillisen kasvun ja identiteetin kannalta ja tuovat eettistä kuormitusta opiskelijoille. Opettajan osaaminen näiden käsittelyyn ja keskustelu eettisistä ratkaisuista korostuu tällaisissa tilanteissa. (Beckett ym. 2007; Yeh & Che 2010.)

### 3.2.2 Opetustyö ja opettajan etiikka

Opettajan etiikkaa ja toimintaa suhteessa opiskelijoihin on tutkimuksissa havainnoitu sekä opettajan opettamaan eettiseen osaamiseen ja opiskelijoiden kohtaamisen ja kohtelun tuomista eettisistä haasteista tutkimusta tehden.

Hoitotyön opettajan puuttumista opiskelijoiden vilpilliseen tai epäeettiseen ja virheelliseen toimintaan on tutkittu jonkin verran. Tutkimuksissa on todettu, että opiskelijan epäeettiseen ja virheelliseen toimintaan puuttuminen on paitsi opettajan velvollisuus myös tehokas vaikuttamisen tapa opiskelijan toiminnan korjaamiseksi eettisesti varmempaan ja kestävään toimintatapaan. Esimerkillä on siis väliä ja puuttumalla toimintaan voidaan ohjata opiskelija parempaan toimintatapaan hoitotyössä ja opiskelussa. Opettajien ja oppilaitoksen on myös siedettävä epäeettiseen toimintaan puuttumisesta tulevat hankaluudet ja mahdolliset vaikutukset opettajien maineeseen. Tutkijoiden mukaan jopa oppilaitosta tai epäeettisen toiminnan paljastaneen toimijan uhkailuakin tulisi sietää, eikä sen pelossa jäädä toimimatta, koska on ammattikunnan ja oppilaitosten uskottavuuden kannalta äärimmäisen tärkeää, että epäeettiseen toimintaan puututaan ja se pyritään poistamaan. (Baxter & Boblin 2007; Fontana 2009; Luhanga ym. 2010.)

Hoitotyön opiskelijan ja opettajan suhde on parhaimmillaan tasa-arvoinen, perustuu molemminpuoliseen luottamukseen ja kunnioitukseen. Opettajien ja opiskelijoiden keskinäiseen suhteeseen vaikuttaa merkittävästi opiskelijoiden näkökulmasta opettajien oikeudenmukaisuus, kyky myöntää omat virheensä ja opettajan joustavuus. Nämä tulevat esiin myös opettajan kompetensseja tutkittaessa opiskelijoiden näkökulmasta. (Gillespie 2005; Salminen ym. 2017.) Tähän luottamukselliseen suhteeseen liittyy myös opettajan oma kyky toimia eettisesti ja kunnioittavasti opiskelijoita kohtaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on Loftinin (2011) artikkeli toimintatavoista, joita etiikan suhteen täytyy huomioida, jos opettaja tekee tutkimustyötä opetuksen ohella ja tutkimus ja aineistonkeruu tapahtuu omassa oppilaitoksessa. (Loftin ym. 2011.)

Klunklin ym. (2001) toteavat tutkimuksessaan thaimaalaisten hoitotyön opettajien antaman roolimallin olevan hyvin merkityksellinen hoitoalan opiskelijoille. Myös muissa tutkimuksissa kävi ilmi hoitotyön opettajan opetustyön merkitys opiskelijoiden hoitotyön eettisen osaamisen kasvamisessa ja tiedon lähteenä. Tutkimuksissa korostui hoitotyön opettajan vaikutus siinä, miten opiskelijat ymmärtävät ja kehittyvät eettisesti terveystalalla vastaantulevien vaikeiden eettisten ongelmien tunnistamisessa ja ratkaisemisessa. Hoitotyön opettajan omalla eettisellä osaamisella ja asenteella on tältäkin kannalta suuri merkitys hoitotyön opiskelijoiden eettisen osaamisen kannalta. (Klunklin 2001; Itai ym. 2006; Kalaitzidis & Schmitz 2012.)

Opetuksen suunnittelulla ja käytännön toteutuksella on merkitystä opiskelijoiden oppimistulokseen ja opiskelijoiden kokemukseen hoitotyön eettisten ohjeiden ja taitojen oppimisesta. Tutkimusten perusteella opiskelijat kokivat eettisen koodiston ja eettisen päätöksen teon oppimiseen parhaimpina opetusmenetelminä case-opetuksen, eettisten ongelmien ryhmätehtävät ja keskustelun eettisistä ongelmista perustuen aitoihin hoitotyössä vastaan tullessiin eettisiin haasteisiin. Pelkän luento-opetuksen opiskelijat kokivat eettisten ongelmien oppimisen kannalta huonoimpana opetusmuotona. (Johnsen ym. 2002; Beckett ym. 2005; Numminen ym. 2009b; Itai ym. 2015.) Opettajien arvioidessa itse omaa hoitotyön etiikan opetustaan kävi ilmi, että pidempään opetustyötä tehneet opettajat käyttivät monipuolisempia opetusmenetelmiä kuin vasta hoitotyön opettajan uransa alussa olevat opettajat. Hoitotyön opettajien itsearviointien mukaan opettajat arvioivat oman hoitotyön etiikan opetuksensa sisällöllisesti kuitenkin melko hyväksi. Opiskelijat olivat tässä tutkimuksessa etiikan opetuksen sisällön suhteen hieman kriittisempiä opettajia kohtaan, eivätkä antaneet opettajille yhtä hyvää arviota opetuksesta, kuin opettajat itse itselleen. Opiskelijat ajattelivat hoitotyön etiikkaa enemmän käytännössä hoitajan ja potilaan välisessä vuorovaikutussuhteessa tapahtuvaksi toiminnaksi kuin ammattikunnan tai yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmista. (Mikkonen ym. 2018; Numminen ym. 2009b)

### 3.2.3 Oppilaitoksen ulkopuolinen yhteistyö ja opettajan eettinen osaaminen

Hoitotyön harjoitteluun, yhteistyöhön harjoittelun ohjaajien kanssa ja hoitotyön opettajan eettiseen osaamiseen liittyvät osaamisalueet ovat jo edellä kuvatuissa luvuissa esillä. Hoitotyön harjoittelun ympäristössä oleviin eettisiin haasteisiin ja niiden ratkaiseminen lähtevät opettajien ja oppilaitosten luomista käytänteistä ja selkeästi esiintuoduista eettisistä ohjeista opiskelun ja kliinisen harjoittelun toteuttamisessa. Opiskelijoiden kohtaaminen ja

opettajan esimerkki hyvästä eettisestä tavasta toimia ovat tärkeitä hoitotyön opettajan eettisen osaamisen kulmakiviä. Opetustilanteet voivat olla myös arvokkaita opetustilanteita harjoittelussa kohdattujen eettisten ongelmien läpikäymiseen ja sitä kautta opiskelijoiden osaamisen vahvistamiseen. (Luhanga ym. 2010; Yeh & Che 2010.) Hoitotyön opiskelijoiden kasvaminen hoitotyön ammattiin ja eettisen normiston noudattamiseen on opiskelun aikana vielä kesken ja kehittyy sekä oppituntien että harjoittelujen aikana kohti valmiin hoitajan valmiuksia ja osaamista. Yhteistyö hoitotyön opettajien ja harjoittelun ohjaajien välillä parantaa opiskelijoiden eettisen osaamisen kehittymistä. Aikaisemmissa tutkimuksissa suomalaisten hoitotyön opettajien yhteistyö harjoittelun ohjaajien kanssa sai ohjaajilta kritiikkiä, toisaalta samassa tutkimuksessa hoitotyön johtajat olivat tyytyväisiä yhteistyöhön opettajien kanssa. (Salminen ym. 2013b.) Opettajien ja harjoittelun ohjaajien tulisi myös opiskelijoiden eettisen osaamisen kehittymisen ohella tarkastella myös opiskelijoiden eettisen oppimisen prosessia omasta näkökulmastaan. Opettajilla ja ohjaajilla on hyvä mahdollisuus itse oppia opiskelijoiden eettisen osaamiseen kehittymisestä ja siihen liittyvistä kysymyksistä. Näin he voivat kehittää omaa eettistä osaamistaan opiskelijoiden osaamisen kasvun kautta. (Baxter & Boblin 2007; Beckett ym. 2005; Dinç & Görgülü 2002; Numminen, ym. 2009a, Salminen ym. 2013b.)

### **3.3 Opettaja ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen**

Toisena kokonaisuutena tässä tutkimuksessa selvitettiin harjoittelun ohjaajien ja hoitotyön johtajien näkemyksiä hoitotyön opettajien yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen linkittyy hoitotyön opettamiseen ja opettajan eettiseen osaamiseen. Ammatilliseen eettiseen osaamiseen ja sekä oman alan asiantuntijuuteen liittyvä velvoite tuoda oma asiantutijaosaaminen osaksi hoitotyön ja yhteiskunnan johtamisen ja päätöksenteon prosesseja. Tuki niin poliittiselle päätöksenteolle kuin organisaatioiden omalle päivittäisjohtamiselle on tärkeää, jotta sosiaali- ja terveysalan arvopohja ja ajanmukainen tieto kulloinkin käsiteltävistä asioista on käytettävissä päätöksenteossa. (Huston 2008; ETENE 2011; OAJ 2014.) OAJ:n opettajan eettisissä ohjeissa (2014) on yksi kuudesta periaatteesta opettajaa ja yhteiskuntaa käsittelevä osuus, jossa korostetaan opettajan velvollisuutta huolehtia osaltaan opetukseen ja koulutukseen suunnatuista voimavaroista, sekä kasvattaa oppijoita yhteiskunnan vastuullisiksi ja osaaviksi jäseniksi (OAJ 2014).

Hoitotyön opettajan merkitystä vaikuttajana yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on syytä korostaa hoitotyön kehittämiseksi, sekä hoitajien ja hoitotyön äänen esiin tuomiseksi

hoitotyön ja potilaiden parhaaksi eri päätöksenteon vaiheissa ja organisaatioissa (Halstead 2013). Yhtä lailla kaikkia opettajia koskettaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen velvollisuus. Jotta opettajankoulutuksella ja opettajilla olisi vaikuttavuutta ja kommunikatiivista tilaa opetuksen äänen esiintuomisessa, eri instituutioiden ja toimijoiden välillä tarvitaan keskustelua ratkaisujen löytämiseksi. Vaikuttamistyön pohjaksi tarvitaan tutkimusta yhteiskunnallisten muutosten luomista tarpeista opetuksen muutoksiin, samoin kuin tutkimusta opetuksen kulttuurista ja opetuksen järjestämiseen liittyvissä kokonaisuuksissa. Jotta opetustyöhön liittyvään päätöksentekoon voisi vaikuttaa, täytyy tuntea ne mekanismit, jotka vaikuttavat opetuksen rakenteisiin ja päätöksentekoon niissä. (Niemi, 2000.)

Tutkimusten mukaan hoitajat haluavat mielellään pitäytyä hoitajien perinteisissä rooleissa ja siten hoitoalalla työskentelevien yhteiskunnallinen vaikuttaminen näkyy yhteiskunnassa vähemmän kuin voisi olettaa ammattikunnan koon perusteella. Myös hoitotyön tekijöiden ja heidän ammattitaitonsa tunnistaminen itsenäisinä ammatinharjoittajina on julkisuudessa vaihtelevaa (ten Hoeve ym. 2013). Hoitotyön julkinen imago ei useinkaan vastaa itsenäistä tutkimusperusteisen ammattikunnan kuvaa, vaan on edelleen painottunut lääkärin avustajaksi, hoivaajaksi ja määrittänyt vahvasti edelleen enemmän hyveiden kuin tiedon pohjalta. Hoitotyön julkisuuskuvan parantamisessa merkitykselliseksi ja kohti paremmin tunnustettua itsenäisen profession ammattikuvaa hoitotyön tekijöiden, -johtajien ja hoitotyön opettajien osallistumisen julkiseen keskusteluun ja päätöksen tekoon ja siihen vaikuttamiseen on tärkeää. Hoitotyön kuvan selkeyttäminen suurelle yleisölle parantaisi mielikuvia hoitotyön ammatista ja työnkuvasta ja hoitotyön todellisuudesta. Hoitotyön opettajien osuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja mielikuvan muodostumiseen hoitotyöstä ammattina nähdään merkittävänä. (Stimpson & Hanley 1991; Thomas & Shelton 1994; Holt 2008; ten Hoeve ym. 2013.)

Hoitotyön opettajilla ja heidän toiminnallaan on positiivinen yhteys siihen, miten hoitajat näkevät mahdollisuutensa ja osallisuutensa yhteiskuntaan ja terveystalouteen vaikuttamisessa. (Thomas & Shelton 1994.) Jotta hoitajat osallistuvat yhteiskunnassa terveystalouteen vaikuttamiseen edistääkseen hoitotyötä ja sen tekemistä väestön terveyden edistämiseksi, vaatii tämä myös hoitotyön opettajien aktivoitumista päätöksen tekoon ja lainsäädäntöön vaikuttamiseksi. (Thomas & Shelton 1994; Jackson-Elmoore 2006.) Hoitotyön opettajat ovat yhteiskunnallisina vaikuttajina merkittävä ryhmä. Opettajien vaikutus koulu yhteisöön ja opiskelijoihin näkyy eniten oppilaitoksissa. Opettajat antavat toiminnallaan opiskelijoille esimerkin siitä, miten yhteiskunnassa toimitaan. (Cantell 2005.) Toisaalta koulut

eivät välttämättä onnistu kouluttamaan opiskelijoistaan aktiivisia toimijoita, jotka hoitajina vaikuttaisivat yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (Kelly 2015). Tässä on siis tutkimusten perusteella vaihtelua. Hoitotyön opettajat arvioivat itse omaa yhteiskunnallista vaikuttamistaan passiiviseksi. Tutkimukset kuitenkin osoittavat hoitotyön opettajien olevan melko aktiivisia terveys- ja koulutuspolitiikan ja vaikuttamisen suhteen (Nieminen 2009; Salminen 2013a).

Hustonin (2008) mukaan hoitotyön johtamisessa tulevaisuudessa on merkityksellistä, miten hoitotyön johtajina toimivat ymmärtävät poliittisen prosessin ja osaavat toimia ja vaikuttaa näihin prosesseihin. Vaikka Huston (2008) puhuukin vahvasti organisaation sisäisistä suhteista ja niissä vaikuttavana toimijana olemisesta, voidaan tämä ajatustapa johtaa myös oman organisaation ulkopuoliseen vaikuttamiseen ja myös hoitotyön opettajan työhön. Johtajan esimerkillä on yhteisössään suuri merkitys esimerkkinä sille, kuinka tämän seurauksena myös muut työyhteisössä aktivoituvat ja voimaantuvat vaikuttamisen suhteen. (Thomas & Shelton 1994; Huston 2008.) Jackson-Elmooren (2006) mukaan hoitotyön opettajan tulisi tuntea hyvin lainsäädännöllisen prosessin eteneminen ja siinä toimivat tekijät ja ihmiset. Hänen mukaansa päätöksenteon prosessien tuntemus on ensiarvoisen tärkeää, jotta hoitotyön opettaja kykenee vaikuttamaan lainsäädäntöön ja päätöksentekoon oman asiantuntemuksensa alueella, opetuksessa ja hoitotyössä. Tärkeää hoitotyön opettajan vaikuttamistyössä on se, että hän antaa käyttöön poliittisille päätöksentekijöille omaa ammattitaitoaan ja tietouttaan siten, että tieto saavuttaa oikeassa muodossa oikea-aikaisesti päätöksentekoon osallistuvat ihmiset. Tähän liittyen suomalaisessa tutkimuksessa on kuitenkin havaittu, että sekä opettajien itsensä ja opiskelijoiden arvioimana hoitotyön opettajien vaikuttaminen ja opettajien kunnioitus näyttävät vastaajien mielestä toteutuvan yhteiskunnassa heikosti. Syy mielikuvalle jäi kuitenkin auki, miksi näin koetaan. (Salminen ym. 2013a; Salminen ym. 2017.)

Opettajan työn keskeisiä elementtejä on edelleen vuorovaikutus opiskelijoiden, kollegoiden, yhteistyökumppanien ja muiden koulun sidosryhmien kanssa. Yhteiskunnallinen toiminta on opettajan työn yksi ulottuvuus tässä erilaisten toimijoiden muodostamassa vuorovaikutusverkostossa. (Paltta 1998; Salminen ym. 2010; Nieminen ym. 2009). Hoitotyön opettajan koulutuksessa tulisi korostaa myös laaja-alaista yhteiskunnallista näkemystä hoitotyön opettamiseen. Opettajan on oman työnsä kehittämisen ja kehittymisen kannalta välttämättä oltava kiinnostunut mitä muutokset yhteiskunnassa, lainsäädännössä ja hoitotyön organisaatioissa valtakunnallisesti vaikuttavat hoitotyöhön ja siihen ympäristöön missä

valmistuvat hoitajat tulevat aikanaan työskentelemään. Vaikuttaminen myös yhteisesti EU:n tasolla hoitotyön opettamiseen on tarpeellista. Opettajien ydinosaamiseen määritelty hallinnollinen ja organisatorinen kompetenssi sisältää sekä organisaation sisäisen kuin myös organisaation ulkopuolisen vaikuttamisen opetukseen ja hoitotyöhön liittyvään päätöksentekoon. (Paltta 1998; Salminen ym. 2010; Salminen ym. 2017; Mikkonen ym. 2019.)



## 4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata hoitotyön opettajan eettistä osaamista ja yhteiskunnallista aktiivisuutta hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulmasta. Työn tavoitteena on tuottaa tietoa hoitotyön koulutuksen ja opettajankoulutuksen kehittämiseen.

Millaista hoitotyön opettajien eettinen osaaminen on hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkemyksen mukaan?

Mitkä ovat hoitotyön opettajan työn eettiset ongelmat hoitotyön johtajien ja harjoittelua ohjaavien hoitajien näkemyksen mukaan?

Millaista hoitotyön opettajien yhteiskunnallisen vaikuttaminen on hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkökulmasta?

Miten hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkemykset hoitotyön opettajien eettisestä osaamisesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta eroavat toisistaan?

## 5 Tutkimuksen empiirinen toteutus

### 5.1 Tutkimuksen kohderyhmä, toteutus ja aineiston kerääminen

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä olivat hoitotyön johtajat, hoitotyön harjoittelusta vastaavat henkilöt ja hoitotyön harjoittelunohjaajat. Tutkimusaineisto on kerätty valtakunnallisesti 2011 perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon eri organisaatioista sähköisenä kyselynä Webropol-ohjelmalla ylihoitajille/johtaville hoitajille (N=100), osastonhoitajille (N=200) ja sairaanhoitajaopiskelijoiden harjoittelun ohjaajille ja harjoittelusta vastaaville henkilöille (N=500). Kyselyyn vastasi 64 hoitotyön johtajaa (vastausprosentti 21,3 %) ja 64 sairaanhoitajien harjoittelun ohjaajaa ja harjoittelusta vastaavaa henkilöä (vastausprosentti 12,8 %). Tutkimushankkeen toisen vaiheen, johon tämä tutkimus kuuluu, tutkimusluvat on haettu ja saatu tutkimukseen osallistuvilta organisaatioilta 2011.

Tutkimuksessa, johon tämä työ kuuluu, lähetettiin hoitotyön johtajille kyselylomake, joka sisälsi 146 kysymystä. Hoitotyön johtajille lähetetyssä kyselylomakkeessa 146 kysymyksestä seitsemäntoista (17) mittasi kaikille johtajille yhteisiä taustamuuttujia. Tässä opinnäytteessä käsitellyistä hoitotyönopettajan etiikkaa ja arvoperustaa kartoittavia kysymyksiä oli 25 ja yhteiskunnallista vaikuttamista tarkastelevia kysymyksiä oli kahdeksan (8) kappaletta. Muut samassa kyselyssä olleet kokonaisuudet olivat kysymyksiä hoitotyön opettajaan kohdistuvista yleisistä vaatimuksista (20), opetuksen tieteellinen perusta (19), kliinisen hoitotyön osaamisen perusta (31), yhteistyö- ja johtamisosaaminen (27). Hoitotyön harjoittelun ohjaajille lähetetyssä kyselylomakkeessa 146 kysymyksestä kolmetoista (13) mittasi kaikille ohjaajille yhteisiä taustamuuttujia, muutoin tutkimuslomakkeet olivat molemmille kohderyhmille samat.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin opettajan eettistä osaamista opettajan omasta näkökulmasta. Hoitotyön opettajan itsearviointia eettisestä osaamisestaan mittaava aineisto kerättiin tämän tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kehitetyllä mittarilla ”Hoitotyön opettajan etiikka ja arvoperusta” (Leino-Kilpi 2006; Matilainen & Kasén 2006). Mittarissa olleet kaksikymmentäneljä (24) kysymystä mittasivat opettajan etiikkaa ja arvoperustaa. Mittari esiteltiin tutkimushankkeen ensimmäisessä vaiheessa yhden ammattikorkeakoulun hoitotyön opettajilla, jonka jälkeen mittarin arvioi asiantuntijapaneeli, jonka tekemien muutosehdotusten pohjalta mittari saavutti nykykyisen muotonsa. Mittari

muodostuu kahdestakymmenestä kahdesta (22) Likert-asteikollisesta kysymyksestä (1= ei toteudu lainkaan, 2=toteutuu jossain määrin, 3=toteutuu ja ei toteudu, 4= toteutuu jokseenkin hyvin, 5=toteutuu erittäin hyvin) ja kahdesta avoimesta kysymyksestä, joissa kysyttiin opettajan mielipidettä kolmesta työtä ohjaavasta eettisestä periaatteesta ja opettajan näkemystä oman työnsä keskeisistä eettisistä ongelmista.

Yhteiskunnallisen vaikuttamiseen kuuluva aineisto kerättiin kyselyllä, joka sisälsi kahdeksan (8) kysymystä. Kysymykset oli muokattu Paltan (1998) aikaisemmasta laajasta hoitotyön opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista analysoineesta tutkimuksesta, jossa kehitetty tutkimuslomake sisälsi 36 kysymystä (Paltta 1998). Tämän tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa opettajan omaa näkemystä yhteiskunnallisesta vaikuttamisestaan tähän tutkimukseen kehitetty mittari ”Hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen osaaminen” (mukaiillen Paltta 1998) kävi läpi esitestauksen ja saadun palautteen perusteella mittarin kieliasua muokattiin joidenkin kysymysten osalta. Asiantuntijapaneelin annettua oman arvionsa ja kehitysehdotuksensa opettajan yhteiskunnallista toimintaa kartoittavasta mittarista tämä hyväksyttiin tutkimusryhmässä tutkimuksessa käytettäväksi. Mittari muodostuu kuudesta Likert-asteikollisesta kysymyksestä (1=erittäin huono, 2=melko huono, 3=en huonoksi, enkä hyväksi, 4=jokseenkin hyväksi, 5=erittäin hyväksi) ja kahdesta neljäkohtaisesta kysymyksestä (1=sisällöt eivät lainkaan ohjaa opetussisältöjä, 2=sisällöt ohjaavat vain vähän opetussisältöjä, 3=sisällöt ohjaavat jossain määrin opetussisältöjä, 4=sisällöt ohjaavat voimakkaasti opetussisältöjä).

Tässä tutkimuksen toiseen vaiheeseen kuuluvassa tutkimuksessa mittarien kysymysten sisältö on pidetty samana kuin ensimmäisessäkin vaiheessa. Taustamuuttujat on kohdennettu tässä toisen vaiheen vastaajaryhmille hoitotyön johtajille ja ohjaajille. Kysymyslauseiden sanamuoto on kyselylomakkeessa muokattu siten, että kyselyn kohderyhmänä olleet hoitotyön johtajat ja harjoittelun ohjaajat arvioivat miten hoitotyön opettajan osaaminen heidän mielestään näyttäytyy suhteessa opiskelijoihin, toisiin opettajiin, harjoittelun ohjaajiin, hoitotyön johtajiin ja yhteiskuntaan. Lisäksi avoimilla kysymyksillä kysyttiin hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien mielipidettä minkä kolmen eettisen periaatteen tulisi ohjata hoitotyön opettajaa ja toisena mitkä ovat heidän näkemyksensä mukaan hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat. Hoitotyön opettajan yhteiskunnallisen osaamisen mittari on käynyt läpi vastavan muutoksen.

## 5.2 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksen aineisto analysoitiin tilastollisia menetelmiä käyttäen IBM SPSS for Windows 27 ohjelmistoa apuna käyttäen. Tutkimusaineistossa kysytyjä vastaajien tausta tietoja kuvattiin frekvenssien, prosenttijakauman, keskiarvojen ja keskiarvon hajonnan avulla. Tuloksia havainnollistettiin olennaisilta osin graafisesti taulukoiden ja kuvioiden avulla. Kysymykset olivat Likert-asteikollisista ja avoimia kysymyksiä. Tutkimuksessa käytetyt Likert-asteikot voidaan ymmärtää tiukasti tilastotieteellisesti ajateltuina kysymysmuotojensa puolesta järjestysasteikollisiksi muuttujiksi. Tällöin aineiston kuvaamisessa voitaisiin käyttää vain epäparametrisiä testejä. Toisten menetelmäoppaiden mukaan Likert-asteikkoja voidaan luonteestaan huolimatta käsitellä myös parametrisin testein. Tässä työssä on päädytty jälkimmäiseen ratkaisuun ja käytetty tulosten analysointiin sekä parametrisiä että epäparametrisiä tilastollisia menetelmiä tutkimusaineiston käsittelyssä. (Alastalo & Borg 2010; Holopainen & Pulkkinen 2008; Erwall ym. 2002). Tutkimustuloksien kuvaamiseen on työssä käytetty prosentteja, keskiarvoa ja keskihajontaa. Vertailussa ryhmien välillä on käytetty ristiintaulukointia ja  $\chi^2$  -testiä. Tilastollisen merkitsevyyden rajana on työssä käytetty p -arvoa  $p \leq 0,005$ . Aineistoon kuuluneiden avointen kysymysten vastauksien käsittelyyn sovellettiin sisällönanalyysiä QSR NVivo 12 -ohjelmaa luokittelussa apuna käyttäen.

## 6 Tutkimustulokset

### 6.1 Vastaajien taustamuuttajat

#### 6.1.1 Johtajat

Kysely lähetettiin 300 osastonhoitajalle, ylihoitajalle ja johtavalle hoitajalle Suomessa, näistä vastasi kyselyyn 64 (21,3 %). Hoitotyön johtajien ikä vaihteli 36 vuodesta 64 ikävuoteen, vastaajien keski-ikä oli 52 vuotta. Naisia vastaajista oli 60 ja miehiä neljä.

Koulutustaustaltaan johtajien joukko oli melko yhtenäinen, tutkimukseen vastanneista 40 ilmoitti koulutukseksi terveydenhuollon kandidaatin tai terveystieteiden maisterin tutkinnon, kolme ilmoitti koulutukseksi terveydenhuollon tai terveystieteiden tohtorin tutkinnon. 21 johtajaa ilmoitti koulutukseksi jonkin muun kuin edellä mainitun, kaksi vastaajaa ei määritellyt tätä tarkemmin. Muita ilmoitettuja tutkintoja olivat mm. erikoissairaanhoitajan tutkinto tai jokin muu korkeakoulututkinto.

Virkanimekkeenä 32 vastanneella oli ylihoitaja, yhdellä johtava hoitaja, 22:lla osastonhoitaja, kahdeksan ilmoitti virka/toiminimekkeeksi jonkun muun. Näitä olivat muun muassa johtava ylihoitaja, osastoryhmän päällikkö, tulosityksikön päällikkö. Neljä henkilöä vastannaista työskenteli perusterveydenhuollossa ja loput 60 erikoissairaanhoidossa. Työkokemus hoitotyön johtajan tehtävissä vaihteli vastaajilla nollasta 33 vuoteen. Kolme vastaajaa ei kertonut työkokemustaan vuosissa.

Taulukko 1. Hoitotyön johtajien taustatiedot. (n=64)

Johtajien taustatiedot	f	%
<b>Ikäjakauma, vuotta</b>		
Alle 39 v.	3	4,7
40–49 v.	20	31,3
50–59 v.	36	56,3
yli 60 v.	5	7,8
<b>Työkokemus</b>		
0–5 v.	15	23,4
6–10 v.	21	32,8
11–15 v.	9	14,1
16–20 v.	4	6,3
21 – v.	12	18,8
<i>tieto puuttuu</i>	3	4,7
<b>Koulutus</b>		
THK/TtM	40	62,5
THT/TtT	3	4,7
Muu	21	32,8
Yhteensä	64	100

Hoitotyön johtajista 35 % (n=22) kertoi osallistuvansa tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKI) jonkin verran. Hoitotyön koulutuksen kehittämiseen liittyviin toimikuntiin, verkostoihin ja työryhmiin johtajista osallistui 47 % (n=30) jonkin verran.

Koulutusalan edustajista yhteistyössä hoitotyön johtajien kanssa olivat eniten lehtorit ja yliopettajat. Tätä harvemmin hoitotyön johtajat tekivät yhteistyötä koulutusjohtajien ja muiden koulutusalan edustajien kanssa. Vain kaksi hoitotyön johtajaa ilmoitti, etteivät tehneet yhteistyötä opettajien kanssa. Lehtorien kanssa jonkin verran tai enemmän teki yhteistyötä 97 % (n=62) vastanneista. Johtajista 19 % (n=12) ei tehnyt lainkaan yhteistyötä yliopettajien kanssa, jonkin verran tai enemmän teki yhteistyötä 80 % (n=51) vastanneista.

Koulutusjohtajien kanssa 67 % (n=46) ja muiden koulutusalan edustajien kanssa 52 % (n=26) vastanneista johtajista teki yhteistyötä. Koulutusjohtajien tai muiden koulutusalan edustajien kanssa yhteistyötä ei tehnyt lainkaan 30 % (n=19) johtajista. Muiden koulutusalan edustajien tehtäviä ei ollut eritelty näissä vastauksissa tarkemmin.

Opettajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä eniten hoitotyön johtajat olivat tekemisissä ohjatun harjoittelun suhteen, jonkin verran tai enemmän tähän osallistui 87 % (n=53) hoitotyön

johtajista, vain kahdeksan (12 %) johtajaa ei tehnyt harjoitteluun liittyvää yhteistyötä opettajien kanssa. Tutkimus-, kehittämis- ja innovointi -toimintaan osallistui jonkin verran tai enemmän 81 % (n=51) hoitotyön johtajista, tätä ei tehnyt lainkaan 18 % (n=12) johtajaa. Opetussuunnitelmatyöskentelyyn opettajien kanssa osallistui puolet johtajista (52 %, n=31). Yhteistyötä henkilöstökoulutuksen suhteen ei tehnyt lainkaan 26 % (n=17) johtajaa, jonkin verran tai enemmän henkilöstökoulutukseen osallistui 67 % (n=47) johtajaa. Yhteistyön opettajien kanssa koki toimivana tai erittäin toimivana 59 % (n=38) vastaajista. Erittäin heikoksi yhteistyön arvioi 7 % (n=4) johtajista.

### 6.1.2 Harjoittelun ohjaajat

Kysely lähetettiin 500 sairaanhoitajien harjoittelun ohjaajalle ja harjoittelusta vastaavalle, joista 64 vastasi kyselyyn, vastausprosentti oli siis 12,4 %. Ohjaajien ikä vaihteli 24 vuodesta 60 ikävuoteen. Ohjaajien iän keskiarvo oli 41 vuotta. Ohjaajista 58 oli naisia ja 5 miehiä, yksi vastaaja ei kertonut sukupuoltaan.

Harjoittelun ohjaajien koulutus jakautui tasaisesti opisto- ja amk-tutkinnon suhteen: 29 vastaajaa oli opistotason koulutuksen omaavia ja 32 oli amk-tutkintotauksaisia. Kolmella vastaajista oli joko yamk- tai yliopistotutkinto. Työkokemus hoitotyöstä vaihteli yhden ja 33 vuoden välillä, keskiarvon ollessa 14 vuotta.

Harjoittelun ohjaajista 56 oli tehtävänimekkeeltään sairaanhoitajia, neljä apulaisosastonhoitajia, sekä kaksi muulla nimekkeellä. Viimeisen vuoden aikana ohjattujen opiskelijoiden määrässä oli ohjaajien kohdalla vaihtelua nollan ja 20 opiskelijan välillä. Valtaosalla (36 %, n=24) oli ollut yhdestä kahteen opiskelijaa ohjattavana ja 19 % (n=12) kolmesta neljään opiskelijaa ohjauksessaan. Opiskelijoiden ohjaukseen liittyvään koulutukseen oli vuoden aikana osallistunut seitsemän (10 %) harjoittelun ohjaajaa, mutta ohjaajaa 57 (89 %) ilmoitti, ettei ole osallistunut ohjausta koskevaan koulutukseen lainkaan.

Taulukko 2. Harjoittelun ohjaajien taustatiedot. (n=64)

Ohjaajien taustatiedot	f	%
<b>Ikäjakauma, vuotta</b>		
alle 29 v.	7	10,9
30–39 v.	21	32,8
40–49 v.	26	40,6
50–59 v.	8	12,5
60 v. ja yli	1	1,6
<i>Tieto puuttuu</i>	1	1,6
<b>Työkokemus</b>		
0–5 v.	9	14,1
6–10 v.	14	21,9
11–15 v.	15	23,4
16–20 v.	13	20,3
20 v. ja yli	12	18,8
<i>Tieto puuttuu</i>	1	1,6
<b>Tehtävänimike</b>		
sairaanhoidtaja	56	87,5
apulaisosastonhoitaja	4	6,25
muut	2	3,13
<i>Tieto puuttuu</i>	2	3,13
<b>Yhteensä</b>	<b>64</b>	<b>100</b>

Hoitotyön opettajien kanssa vuoden aikana teki ohjaajista jonkin verran tai enemmän yhteistyötä 72 % (n=51). Ohjaajista 19 % (n=12) kertoi, ettei ollut lainkaan tehnyt yhteistyötä opettajien kanssa kuluvan vuoden aikana. Hoitotyön opettajiin oli joitakin kertoja vuodessa yhteydessä puhelimitse 31 % (n=20) vastaajista, 64 % (n=41) kertoi, ettei ollut puhelimitse lainkaan yhteydessä opettajiin vuoden aikana. Sähköpostilla opettajiin otti yhteyttä 34 % (n=22) vastaajista, puolet ohjaajista (53 %, n=34) ei ollut lainkaan yhteydessä opettajiin sähköpostilla. Kokouksissa ja tapaamisissa opettajien kanssa kohtasi joitakin kertoja vuodessa 30 % (n=19) verran vastanneista, opettajia ei ollut kokouksissa kohdannut 61 % (n=39) vastaajista. Opiskelijoiden arviointitilaisuuksissa 66 % (n=42) vastaajista oli kohdannut opettajan. Yksi vastaaja ei vastannut kysymyksiin yhteistyöstä ja kaksi vastaajaa yhteydenpidosta opettajien kanssa.



Harjoittelun ohjaajien mukaan hoitotyön opettajat olivat antaneet tukeaan ohjaajille joitakin kertoja vuoden aikana vähän 31 % (n=20) ja jonkin verran 16 % (n=10). Ilman opettajien tukea opiskelijaohjaamiseen oli ollut 47 % (n=30) vastaajista. Yhteistyön opettajien kanssa oli 33 % (n=21) arvioinut termillä en heikkona enkä toimivana, heikkona 30 % (n=19) ja toimivana 22 % (n=14). Erittäin heikkona yhteistyötä oli pitänyt 9 % (n=9) vastaajista.

## **6.2 Opettajan eettinen osaaminen**

### **6.2.1 Johtajien näkemykset opettajien eettisestä osaamisesta**

Hoitotyön johtajien näkemyksen mukaan opettajat tuntevat parhaiten opettajan eettistä työtä ohjaavat periaatteet (ka 3,9). Hoitotyön johtajien mielestä opettajien ja johtajien välinen oikeudenmukaisuus toteutuu yhteistyössä yhtä hyvin molempiin suuntiin (ka 3,7 ja ka 3,7). Hoitotyön johtajien näkemyksen mukaan opettajan ja opiskelijoiden suhde näyttäytyi eettisestä näkökulmasta hieman erilaiselta, opiskelijoiden oikeudenmukaisuus ja kunnioitus opettajia kohtaan (ka 3,2 ja ka 3,2) arvioitiin heikommin toteutuviksi. Vastausten keskihajonta oli melko pientä, keskihajonta vaihteli johtajien vastauksissa 0,61 ja 0,88 välillä. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Hoitotyön johtajien (n=58–59) arviot opettajan eettisestä osaamisesta (Leino-Kilpi, Matilainen &amp; Kasen 2006).

(Vastausten asteikko 1–5. Mitä isompi luku, sitä parempi on opettajan osaaminen)

Eettisen osaamisen alue	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Opettajien eettisten ohjeiden tunteminen	3,9	0,67	59
Opettajien oikeudenmukaisuus opiskelijoita kohtaan	3,3	0,76	59
Opettajien oikeudenmukaisuus kollegoitaan kohtaan	3,2	0,83	59
Opettajien oikeudenmukaisuus esimiehiään kohtaan	3,4	0,64	58
Opettajien oikeudenmukaisuus ohjatun harjoittelun ohjaajia kohtaan	3,6	0,68	59
Opettajien oikeudenmukaisuus hoitotyön johtajia kohtaan	3,7	0,73	59
Opettajien kunnioitus opiskelijoiden yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,4	0,76	59
Opettajien kunnioitus kollegoittensa yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,5	0,81	59
Opettajien kunnioitus esimiestensä yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,5	0,68	59
Opettajien kunnioitus ohjatun harjoittelun ohjaajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,5	0,77	59
Opettajien kunnioitus hoitotyön johtajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,6	0,69	59
Opiskelijoiden oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,2	0,73	59
Opettajien oikeudenmukaisuus toisiaan kohtaan oppilaitoksessa	3,3	0,75	59
Oppilaitosten esimiesten oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,4	0,67	58
Harjoittelun ohjaajien oikeudenmukaisuus hoitotyön opettajia kohtaan	3,6	0,61	59
Hoitotyön johtajien oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,7	0,69	59
Opiskelijoiden kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,2	0,78	59
Opettajien kunnioitus kollegoittensa yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,3	0,74	59
Oppilaitosten esimiesten kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,5	0,70	59
Harjoittelun ohjaajien kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,5	0,84	59
Hoitotyön johtajien kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,6	0,71	58
Opettajien oikeudenmukainen kohtelu yhteiskunnassa	3,6	0,79	59
Opettajien näkemyksien kunnioitus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa	3,3	0,88	59

Hoitotyön opettajan eettistä osaamista johtajien näkökulmasta tutkivaan kyselyyn liittyi myös avoimia kysymyksiä opettajan eettiseen osaamiseen liittyen. Ensimmäisessä pyydettiin nimeämään kolme keskeistä periaatetta, jotka ohjaavat hoitotyön opettajan työtä. Hoitotyön johtajien vastauksissa 49 johtajaa 63:sta vastasi kysymykseen. Kaksi eniten mainintoja saanutta vastausta olivat oikeudenmukaisuus 38 mainintaa ja tasapuolisuus 14 mainintaa. Seuraavina mainittiin kunnioitus 11, vastuullisuus 10 mainintaa ja yksilöllisyys 10 mainintaa. Tämän jälkeen vastaukset hajosivat suureksi joukoksi erilaisia yksittäisiä mainintoja, joille yhteisen etiikkaan liittyvän nimittäjän löytäminen oli haastavaa. Taulukossa mainittu kaikki yli kolme mainintaa saanutta kategorialla. (Taulukko 4.) Kaikkiaan erilaisia vastauksia tuli 162. Osa vastauksista jätettiin luokittelematta eettisiksi ongelmiksi. esim. vastaukset ”opiskelijoiden innostaminen”, ”päivitetty realistinen kuva hoitotyöstä” tai ”vähemmän opiskelijoita” olivat tällaisia.

Taulukko 4. Hoitotyön johtajien (n=49) näkemys hoitotyön opettajia ohjaavista eettisistä periaatteista.

Kategoriat	Mainintojen määrä
Oikeudenmukaisuus	38
Tasapuolisuus	14
Kunnioitus	11
Vastuullisuus	10
Yksilöllisyys	10
Rehellisyys, totuus	9
Tasa-arvo	7
Ihmisarvo	4
Ihmisen kunnioitus	4
Tasavertaisuus	4

## 6.2.2 Ohjaajien näkemykset opettajan eettisestä osaamisesta

Ohjaajien näkemyksen mukaan opettajien suhteet esimiehiinsä ovat asianmukaiset molemmin puolisesti. Ohjaajien mielestä opettajien esimiehet ovat oikeudenmukaisia opettajia kohtaan (ka 3,6) ja kunnioittavat opettajien näkemyksiä (ka 3,4). Vastaavasti opettajat kunnioittavat esimiestensä näkemyksiä ja ovat oikeudenmukaisia esimiehiään kohtaan (Ka 3,4 ja ka 3,4). Mielenkiintoista vastauksissa oli myös opettajien kohtelu oikeudenmukaisesti yhteiskunnassa ja esim. opettajien mielipiteiden kunnioittaminen yhteiskunnassa (ka 3,1 ja ka3,1) olivat ohjaajien mielestä huonommin toteutuvia etiikan osa-alueista. Johtajat taas näkivät asian valoisammin. Keskihajonta oli ohjaajien aineistossa pientä. Vastausten keskihajonta vaihteli 0,42 ja 0,75 välillä. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Harjoittelun ohjaajien (n=54–57) arviot hoitotyön opettajan eettisestä osaamisesta (Leino-Kilpi, Matilainen &amp; Kasen 2006).

(Vastausten asteikko 1–5. Mitä isompi luku, sitä parempi on opettajan osaaminen)

Eettisen osaamisen alue	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Opettajien eettisten ohjeiden tunteminen	3,3	0,75	57
Opettajien oikeudenmukaisuus opiskelijoita kohtaan	3,2	0,66	56
Opettajien oikeudenmukaisuus kollegoitaan kohtaan	3,2	0,54	55
Opettajien oikeudenmukaisuus esimiehiään kohtaan	3,4	0,71	57
Opettajien oikeudenmukaisuus ohjatun harjoittelun ohjaajia kohtaan	3,3	0,64	57
Opettajien oikeudenmukaisuus hoitotyön johtajia kohtaan	3,2	0,71	57
Opettajien kunnioitus opiskelijoiden yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,2	0,63	56
Opettajien kunnioitus kollegoittensa yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,2	0,55	56
Opettajien kunnioitus esimiestensä yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,4	0,62	56
Opettajien kunnioitus ohjatun harjoittelun ohjaajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,2	0,57	56
Opettajien kunnioitus hoitotyön johtajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,3	0,58	57
Opiskelijoiden oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,1	0,44	56
Opettajien oikeudenmukaisuus toisiaan kohtaan oppilaitoksessa	3,1	0,47	56
Oppilaitosten esimiesten oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,6	0,59	57
Harjoittelun ohjaajien oikeudenmukaisuus hoitotyön opettajia kohtaan	3,4	0,52	56
Hoitotyön johtajien oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan	3,2	0,59	57
Opiskelijoiden kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,1	0,47	56
Opettajien kunnioitus kollegoittensa yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,1	0,42	56
Oppilaitosten esimiesten kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,4	0,68	57
Harjoittelun ohjaajien kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,2	0,46	56
Hoitotyön johtajien kunnioitus opettajien yksilöllisiä näkemyksiä kohtaan	3,3	0,64	57
Opettajien oikeudenmukainen kohtelu yhteiskunnassa	3,1	0,57	54
Opettajien näkemyksien kunnioitus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa	3,1	0,57	54

Hoitotyön opettajan eettistä osaamista ohjaajien näkökulmasta tutkivaan kyselyyn liittyi myös avoimia kysymyksiä opettajan eettiseen osaamiseen liittyen. Ensimmäisessä pyydettiin nimeämään kolme keskeistä periaatetta, jotka ohjaavat hoitotyön opettajan työtä. Harjoittelun ohjaajille suunnatussa kyselyssä 35 ohjaajaa 63:sta vastasi kysymykseen. Kaksi eniten mainittua periaatetta mainittiin selvästi ohjaajien mielipiteissä muita useammin: tasavertaisuus 22 mainintaa ja oikeudenmukaisuus 20 mainintaa. Seuraavina mainittiin rehellisyys kahdeksan mainintaa ja ihmisen kunnioittaminen ja yksilöllisyys, molemmat kuusi mainintaa. lisäksi muita vastauksia tuli hajanaisia vastauksia. Taulukossa on mainittuna kaikki yli kolme mainintaa saaneet kategoriat. (Taulukko 6.) Kaikkiaan erilaisia vastauksia tuli 91. Osa vastauksista jätettiin luokittelematta eettisiksi ongelmiksi. esim. vastaukset ”turvallisuus”, ”kannustavuus” tai ”vastuu omasta hoitotyön osaamisesta” olivat tällaisia.

Taulukko 6. Harjoittelun ohjaajien (n=35) näkemys hoitotyön opettajia ohjaavista eettisistä periaatteista.

Kategoriat	Mainintojen määrä
Tasavertaisuus	22
Oikeudenmukaisuus	20
Rehellisyys, totuus	8
Ihmisen kunnioittaminen	6
Yksilöllisyys	6
Ammatillisuus	5
Yksilön kunnioitus	4

### 6.3 Hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat

Hoitotyön johtajien vastauksissa 49 johtajaa 63:sta kuvasi opettajan työn eettisiä ongelmia. Eniten ongelmia johtajien mukaan oli tasapuolisuuden toteutumisessa, jonka nimesi kuusi vastaajaa. Johtajien mielestä eettisesti ongelmallisia asioita opettajien työssä olivat myös opettajan etäännyminen käytännöstä, kunnioituksen puute ja tasa-arvoisuuden puuttuminen, kukin näistä mainittiin viidessä vastauksessa. Loput vastauksista hajaantuivat laajasti yksittäisiin ongelmiin. (Taulukko 7.) Kaikkiaan erilaisia vastauksia tuli johtajilta 97. Taulukossa on mainittuna kaikki yli kolme mainintaa saaneet vastaukset.

Taulukko 7. Johtajien (n=49) mukaan hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat.

Kategoriat	Mainintojen määrä
Tasapuolisuuden puute	6
Etäisyys käytännöstä	5
Kunnioituksen puute	5
Tasa-arvoisuuden puute	5
Ajanpuute ohjauksessa	4
Niukat resurssit	3
Yksilöllisyyden puute	3
Opettaja ei ymmärrä (hoito)työn realiteetteja	3

Ohjaajista 35 ohjaajaa 63:sta vastasi kysymykseen mitkä ovat hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat. Ohjaajien vastausten mukaan vieraantuminen hoitotyöstä (kuusi vastaajaa) sekä tietojen opettajan tietojen vanhentuminen (viisi mainintaa) koettiin suurimmiksi eettisiksi ongelmiksi. Myös opettajan ajankäyttö ja opettajan yhteys kentälle koettiin ongelmiksi, molemmat mainittiin vastauksissa neljä kertaa. Loput vastauksista hajaantuivat yksittäisiin erilaisiin ongelmiin. (taulukko 8.) Kaikkiaan erilaisia vastauksia tuli ohjaajilta 48 kappaletta. Taulukossa on mainittuna kaikki yli kolme mainintaa saaneet vastaukset.

Taulukko 8. Ohjaajien (n=35) mukaan hoitotyön opettajan työn keskeiset eettiset ongelmat.

Kategoriat	Mainintojen määrä
vieraantumisen hoitotyöstä	6
vanhentuneet tiedot	5
ajankäyttö	4
yhteys kentälle puuttuu	4
ei ymmärretä käytäntöä	3
ammattillisuuden puute, ammattitaidottomuus	3

Kahteen avoimeen kysymykseen saaduista vastauksista ei kaikkia voinut luokitella eettisiksi ongelmiksi. Tällaiseksi ei-eettisiksi ongelmiksi tulkittiin mm. huomautukset tutkimuskaavakkeen pituudesta ja kysymysten muotoilusta, tai esimerkiksi kysymykset siitä, miksi hoitotyön opettajat eivät ennakolta varoita osastoa huonosta opiskelijasta.

## 6.4 Opettajan yhteiskunnallinen vaikuttaminen

### 6.4.1 Johtajien näkemys opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta

Johtajien näkemyksissä yhteiskunnallista vaikuttamista koskevissa kysymyksissä parhaimmat tulokset olivat opettajien tietämys terveystalitiikasta (ka 3,9), opettajien tietämys terveystalitiikasta (ka 3,6) sekä opettajien tietämys kulttuurista (ka 3,6). Johtajien näkemyksen mukaan opettajien yrittäjyysosaaminen ei vakuuttanut (ka 2,8) samoin opettajat vaikuttivat johtajien näkemyksen mukaan hieman passiivisilta yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa (ka 2,7). (Taulukko 9.)



Taulukko 9. Hoitotyön johtajien (n=58–61) näkemys opettajan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta (mukaiillen Paltta 1998).

(Vastausten asteikko 1–5, tähdellä merkityissä kysymyksissä asteikko 1–4. Mitä korkeampi arvo, sen parempi opettajan osaaminen).

Yhteiskunnallisen osaamisen alue	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen aktiivisuus	2,7	0,87	61
Hoitotyön opettajien tietämys terveystalitiikasta	3,6	0,62	59
Hoitotyön opettajien tietämys koulutuspolitiikasta	3,9	0,72	59
Hoitotyön opettajien talous- ja kustannustietoisuus	3,2	0,81	61
Hoitotyön opettajien yrittäjyysosaaminen	2,8	0,81	60
Hoitotyön opettajien kulttuurin tuntemus	3,6	0,68	59
Terveystalitiikan sisältöjen vaikutus hoitotyön opettajan antamaan opetukseen*	3,0	0,73	58
Koulutuspolitiikan sisältöjen vaikutus hoitotyön opettajan antamaan opetukseen*	3,2	0,59	58

#### 6.4.2 Ohjaajien näkemys opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta

Yhteiskunnallista vaikuttamista koskevissa kysymyksissä parhaiten toteutuivat harjoittelujen ohjaajien näkökulmasta opettajien tieto terveystieteistä (ka 3,6). Lähes yhtä hyvin opettajien tieto koulutuspolitiikasta ja kulttuurien tuntemus (ka 3,4 ja ka 3,4). Ohjaajien näkemyksen mukaan heikoimmin toteutui opettajien yrittäjyysosaaminen (ka 2,8) ja terveystieteiden vaikutus opetusmateriaaliin (ka 2,9). (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Harjoittelun ohjaajien (n=49–54) näkemys opettajan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta (mukaiillen Paltta 1998).

(Vastausten asteikko 1–5, tähdellä merkityissä kysymyksissä asteikko 1–4. Mitä korkeampi arvo, sen parempi opettajan osaaminen)

Yhteiskunnallisen osaamisen alue	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen aktiivisuus	3,0	0,78	53
Hoitotyön opettajien tietämys terveystalitiikasta	3,6	0,66	54
Hoitotyön opettajien tietämys koulutuspolitiikasta	3,4	0,64	53
Hoitotyön opettajien talous- ja kustannustietoisuus	3,2	0,70	52
Hoitotyön opettajien yrittäjyysosaaminen	2,8	0,74	53
Hoitotyön opettajien kulttuurin tuntemus	3,4	0,63	54
Terveystalitiikan sisältöjen vaikutus hoitotyön opettajan antamaan opetukseen*	2,9	0,55	51
Koulutuspolitiikan sisältöjen vaikutus hoitotyön opettajan antamaan opetukseen*	3,0	0,60	49

## 6.5 Johtajien ja ohjaajien näkemysten vertailu keskenään

Khin neliötestiä ja ristiintaulukointia hyväksi käyttäen tarkasteltiin tässä työssä myös eroja hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien välillä. Näiden perusteella voidaan todeta, että eroja siinä, miten he arvioivat hoitotyön opettajan eettistä osaamista ja yhteiskunnallista vaikuttamista ei ryhmien välillä juurikaan ole. Verrattaessa keskenään vastaajaryhmien vastauksia 25 etiikan kysymykseen ja kahdeksaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kysymykseen syntyi eroja vastaajien välillä ainoastaan neljässä kysymyksessä (Taulukot 11–15). Muissa kysymyksissä olleet erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

Hoitotyön johtajien ja ohjaajien ensimmäinen tilastollisesti merkitsevä ero muodostui kysymyksessä, miten hoitotyön opettajat kunnioittavat johtajien näkemyksiä. Tässä kysymyksessä johtajien mielestä tämä toteutui jokseenkin hyvin 52 % (n=31), ohjaajien mielestä taas tämä heikommin, toteutuu ja ei toteudu vastasi 67,9 % (n=38) ohjaajaa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Hoitotyön opettajat kunnioittavat hoitotyön johtajien yksilöllisiä näkemyksiä ( $\chi^2(3) = 13,051$ ;  $p = 0,005$ ).

Vastaus	Johtajat % (n)	Ohjaajat % (n)	Yhteensä % (n)
Ei toteudu lainkaan	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Toteutuu jossain määrin	5,1 (3)	5,4 (3)	5,2 (6)
Toteutuu ja ei toteudu	35,6 (21)	67,9 (38)	51,3 (59)
Toteutuu jokseenkin hyvin	52,4 (31)	25,0 (14)	39,1 (45)
Toteutuu erittäin hyvin	6,8 (4)	1,8 (1)	4,3 (4,3)
Yhteensä	100 (59)	100 (56)	100 (115)

Kysymykseen siitä, ovatko hoitotyön johtajat opettajia kohtaan oikeudenmukaisia vastaukset toteutuivat samankaltaisesti kuin edellisessäkin kysymyksessä. Johtajien mielestä oikeudenmukaisuus opettajia kohtaan toteutuu jokseenkin hyvin 61,0 % (36) johtajan mielestä. Ohjaajien näkemyksen mukaan tämä toteutuu tai ei toteudu 66,1 % (37) vastaajan mielestä. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Hoitotyön johtajat ovat hoitotyön opettajia kohtaan oikeudenmukaisia. ( $\chi^2(3) = 20,910$ ;  $p < 0,001$ )

Vastaus	Johtajat % (n)	Ohjaajat % (n)	Yhteensä % (n)
Ei toteudu lainkaan	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Toteutuu jossain määrin	5,1 (3)	0 (0)	2,6 (3)
Toteutuu ja ei toteudu	25,4 (15)	66,1 (37)	45,2 (52)
Toteutuu jokseenkin hyvin	61,0 (36)	32,1 (18)	47,0 (54)
Toteutuu erittäin hyvin	8,5 (5)	1,8 (1)	5,2 (6)
Yhteensä	100 (59)	100 (56)	100 (115)

Hoitotyön johtajien kunnioitus opettajien näkemyksiä kohtaan oli myös kysymys, jossa vastaajaryhmien välille muodostui tilastollisesti merkitsevä ero vastauksissa. Johtajilla oli positiivisempi näkemys omasta suhtautumisestaan opettajien mielipiteitä kohtaan, 47,5 % (28) johtajaa oli sitä mieltä, että he huomioivat opettajien mielipiteet jokseenkin hyvin. Harjoittelun ohjaajat olivat tässä kriittisempiä, heistä 80,4 % (45) oli sitä mieltä, että tämä toteutuu tai ei toteudu opettajien ja johtajien välisessä suhteessa. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Hoitotyön johtajat kunnioittavat hoitotyön opettajien yksilöllisiä näkemyksiä ( $\chi^2(3) = 21,152$ ;  $p < 0,001$ )

Vastaus	Johtajat % (n)	Ohjaajat % (n)	Yhteensä % (n)
Ei toteudu lainkaan	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Toteutuu jossain määrin	3,4 (2)	0 (0)	1,7 (2)
Toteutuu ja ei toteudu	39,0 (23)	80,4 (45)	59,1 (68)
Toteutuu jokseenkin hyvin	47,5 (28)	17,9 (10)	33,0 (38)
Toteutuu erittäin hyvin	10,2 (6)	1,8 (1)	6,1 (7)
Yhteensä	100 (59)	100 (56)	100 (115)

Kysyttäessä näkemystä tietämystä koulutuspolitiikasta 61 % (36) johtajaa arvioi opettajien tietotason jokseenkin hyväksi. Ohjaajien mielestä opettajien tieto koulutuspolitiikasta oli matalampi, 52,8 % (28) ohjaajista arvioi opettajien tiedot ei hyväksi, eikä huonoksi. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Millaiseksi arvioitte hoitotyön opettajien tietämyksen koulutuspolitiikasta ( $\chi^2(3) = 14,472$ ;  $p = 0,002$ )

Vastaus	Johtajat % (n)	Ohjaajat % (n)	Yhteensä % (n)
Erittäin huonoksi	1,7 (1)	1,9 (1)	1,8 (2)
Melko huonoksi	0 (0)	0 (0)	0 (0)
En huonoksi, enkä hyväksi	22,0 (13)	52,8 (28)	36,6 (41)
Jokseenkin hyväksi	61,0 (36)	43,4 (23)	52,7 (59)
Erittäin hyväksi	15,3 (9)	1,9 (1)	8,9 (10)
Yhteensä	100 (59)	100 (53)	100 (112)

Ryhmiä vertailtaessa ristiintaulukoinnin avulla, tuloksista käy ilmi, että hoitotyön johtajat suhtautuvat aavistuksen kriittisemmin opettajien yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja antavat korkeammat arvosanat eettisessä osaamisessa, Hoitotyön harjoittelun ohjaajat taas suhtautuvat aavistuksen kriittisemmin eettisen osaamiseen ja antavat parempia arvosanoja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Tilastollisesti merkitseviä eroavaisuuksia ei kuitenkaan aineistossa esiintynyt ristiintaulukoinnissa kuin neljän kysymyksen kohdalla. Erot ovat koko aineistossa marginaalisia, pääosin vastaukset antavat kuvan siitä, että opettajien eettisen osaamisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkyvät hyvin yhtenäisenä ja samankaltaisena kahdelle eri yhteistyötaholle. Suurin osa vastauksista on annettu Likert-asteikon välille 3–4, ja painottuen tästä ylöspäin, vain 11 kysymyksessä 33:sta on annettu vastausarvoksi 1, ja näitäkin on tällöin vain 1–2 vastaajaa/kysymys, joten vastaukset ovat positiivisesti vinoutuneita, jos Likert-asteikkoja voisi näin tulkita.

## 7 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

### 7.1 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuksen toteuttaminen eettisesti ja raportoiminen rehellisesti on tärkeää. Luottamus tieteeseen ja tutkimuksen tekemisen ja suorituksen rehellisyyteen vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka tutkimukseen ja sen tekemiseen suhtaudutaan. Luottamus tutkimukseen on edellytys sille, että tutkimuksiin osallistutaan, sen tuloksiin luotetaan, ja sen tuloksia voidaan käyttää osana yhteiskunnan rakentamista ja kehittämistä tietoon perustuen tutkitulla tavalla. Jotta luottamus tieteeseen ja tutkimukseen säilyy, on tärkeää, että koko tiedeyhteisö noudattaa hyvää tutkimuseettistä toimintatapaa ja tutkimusmenetelmiä, siten tutkimuseettisen toiminnan ja toimintatapojen vaalimisen tulee lähteä tiedeyhteisön sisältä ja sen kaikista toimijoista. (Hallamaa & Lötjönen 2002.)

Tätä tutkimusta tehdessä on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) ohjetta hyvistä tutkimuskäytännöistä ja tavoista. Tutkimusta tehdessä on pyritty rehellisyyteen ja noudatettu huolellista tulosten ja lähteiden merkitsemistapaa. Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa ja tuloksia kuvatessa on noudatettu rehellisyyttä ja viitattu tutkimusten tulosten tuottajiin ja kirjoittajiin asianmukaisesti toisten tekijöiden tutkimustyötä ja panosta tieteelle kunnioittaen. Tutkimus raportoidaan Turun yliopiston ja hoitotieteen laitoksen ohjeita noudattaen. Tutkimus kohdistuu täysivaltaisiin aikuisiin, jotka eivät ole haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, esim. potilaita, vajaavaltaisia tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. (ETENE 2011; TENK 2012.)

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen toteuttamisessa on eettisesti tärkeää, että tehty tutkimus on merkityksellinen ja tuottaa enemmän hyötyä kuin haittaa, ei loukkaa ihmisoikeuksia missään vaiheessa tutkimuksen toteutusta, on toteuttamistavaltaan tiedeyhteisön hyväksymä ja siihen osallistuvien tai tietoa antavien ihmisten suostumus on tietoinen ja perustuu hyvään ennakkolta saatuun informaatioon tutkimuksesta. (Burns & Grove 2009; Polit & Hungler 1999.) Tätä tutkimusta varten on haettu ja saatu kaikista tutkimukseen osallistuneista organisaatioista lupa kerätä aineistoa tutkimukseen. Tutkimushankkeen toisen vaiheen, johon tämä pro gradu - tutkimus kuuluu, tutkimusluvut on haettu ja saatu tutkimukseen osallistuvilta organisaatioilta 2011. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vastaajille vapaaehtoista. Tutkimuksen keräämiseen käytetyn nettilinkin avaaminen ja tutkimukseen vastaaminen on katsottu tietoon

perustuvaksi suostumukseksi osallistua tutkimukseen silloisten tutkimuseettisten ohjeiden mukaan. Tutkimuslomakkeen saatekirjeessä on ollut tietoa tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja tekijöistä sekä vastuuhenkilöstä.

Aineiston keräämisestä, sekä mihin sitä käytetään, on informoitu saatekirjeessä sekä harjoittelusta vastaavia, harjoittelun ohjaajia sekä hoitotyön johtajia. Missä tahansa vaiheessa tutkimuslomakkeen täyttämistä on ollut mahdollista keskeyttää vastaaminen ja jättää osallistumatta tutkimukseen. Tutkimuslomakkeista saadut vastaukset on siirretty Excel-taulukkoon, josta ei voida päätellä vastaajaa tai organisaatiota, tällä on pyritty varmistamaan vastaajien anonymiteetin säilyminen vastausten käsittelyssä. Annetuista vastuksista ei yksittäistä vastaajaa tai organisaatiota voida tunnistaa. Analysoitaessa vastauksia on käsitelty ja yksilöity pelkän tunnistenumeron avulla, jota ei voida yhdistää vastaajaan tai organisaatioon. Raportoitaessa avoimiin kysymyksiin annettuja vastauksia ovat persoonalliset ilmaiset, murre sanat yms. ja muut henkilön tunnistamiseen vaikuttavat seikat häivytetty tekstistä ja muutettu yleiskielen ilmauksiksi anonymiteetin varmistamiseksi. (ETENE 2011; TENK 2012.)

Tutkimuksen raportoinnin ajan alkuperäistä tutkimusaineistoa on säilytetty lukollisessa kaapissa, salasanasuojatulla muistitikulla, johon vain tämän työn tekijällä on pääsy. Alkuperäisaineistoa ja sen käsittelyssä ja käytössä tämän opinnäytteen tekemiseen muodostuneita erityyppisiä tiedostoja on käsitelty ainoastaan Turun yliopiston opetus- ja tutkimuskäyttöön hyväksymiä ohjelmistoja Word, Excel, IBM SPSS 27, NVivo 12 käyttäen. Tietoja ei ole työskentelyn aikana tallennettu ulkoisille palvelimille. Aineisto kuuluu osaksi valtakunnallista Turun, Itä-Suomen, Oulun ja Tampereen yliopistojen ja Åbo Academin hoitotieteen laitosten yhteishanketta, jossa arvioidaan hoitotyön opettajan osaamista. Työssä käytetyn aineiston omistajana ja rekisterinhaltijana on Turun yliopiston hoitotieteen laitos. Työtä tehtäessä on aineiston käsittelyssä noudatettu Turun yliopiston sisäisiä ohjeita datan käsittelyyn ja hallintaan opinnäytetyöprosessissa. Työssä on noudatettu yliopiston ohjeistusta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (Directive (EU) 2016/679) soveltamisesta opinnäytetyön toteuttamiseen Tämän työn tultua hyväksytyksi opinnäytteeksi, opinnäytetyön tekijä luovuttaa käytössään olevan aineiston takaisin tutkimusprojektille, projektin aikana muodostunut ja tarpeettomaksi jäänyt aineisto hävitetään tietoturvallisesti ja asianmukaisesti yliopiston ohjeita noudattaen. (Turun yliopisto 2022.)



## 7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimustulosten luotettavuuden arviointi on keskinen osa tutkimustyötä. Tutkimuksen tulokset ja tutkimusprosessi tulisi raportoida siten, että lukijalle muodostuu selkeä kuva tutkimuksen kaikista toteuttamisvaiheista. Tulosten ja päätelmien luotettavuutta arvioitaessa on tarkasteltava tutkimusprosessia kokonaisuutena. Tähän kuuluvat tutkimuksen ongelmanasettelun ja tutkimuskysymysten arviointi, aineiston keruun ja mittaamiseen käytettyjen menetelmien arviointi, tulosten analysoinnin toteutuksen ja sen menetelmien arviointi sekä niiden perusteella tehtyjen johtopäätösten arviointi. (Polit & Hungler 1999; Parahoo 2006.)

Määrällisessä tutkimuksessa merkittävä osa tutkimuksen luotettavuudesta koostuu mittausvälineen luotettavuudesta ja sen arvioinnista. Mittarin luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reabiliateetin suhteen. Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan mittarin kykyä mitata tutkimuksen kohteena olevaa asiaa. Tämä mittarin toiminnan tarkastelu suoritetaan yleensä kolmesta eri näkökulmasta. Tarkasteltavana ovat mittarin sisältövaliditeetti, kriteerivaliditeetti ja rakennevaliditeetti. Jaottelu näiden kesken on lähteiden mukaan osittain päällekkäistä, ja mittarin sisällöllisen tarkastelun tuleekin muodostaa kokonaisuus, jaottelun auttaessa tulkintaa muodostettaessa. (Burns & Grove 2009; Parahoo 2009; Polit & Hungler 1999.)

Mittarin sisältövaliditeetti kuvaa sitä, miten mittari mittaa tutkimuksen kohteena todellisuudessa olemassa olevaa ilmiötä. Jotta tämä toteutuu, on käsiteltävä ilmiö muutettava mitattavaan muotoon, eli operationalisoitava tutkimuslomakkeeseen mitattavaan muotoon siten, että mittari kykenee mittaamaan ilmiötä riittävällä laajuudella. Täysin uutta mittaria kehitettäessä, tai lainattaessa jo aikaisemmin käytettyä mittaria toiselta tieteenalalta, sisältövaliditeetin tarkastelu tulee tehdä erityisen huolella, jotta varmistutaan siitä, että mitattaessa saadaan riittävän kattava ja tarkka kuvaus tutkittavasta ilmiöstä kohdejoukossa. (Burns & Grove 2009; Polit & Hungler 1999.) Tässä tutkimuksessa käytetyn mittarin on laatinut aiheeseen perehtynyt asiantuntijaryhmä tutkimustietoon pohjautuen ja mittarin on ennen käyttöönottoa arvioinut asiantuntijaneeli. Tutkimuslomakkeeseen on ennen sen käyttämistä tehty esitestauksesta saatujen parannusehdotusten vaatimat muutokset. Sisältövaliditeetin kannalta tämä on ollut mittarin kehittämisessä luotettavuutta parantava asia. Mittarin kehityksessä tutkimusprojektia varten perusteellinen työ on kannattanut, koska on ollut tiedossa mittarin käyttäminen useammassa eri vaiheessa. Tässä tutkimuksessa

käytettyä mittaria on käytetty tutkimuskokonaisuuden ensimmäisessä vaiheessa tutkittaessa hoitotyön opettajien näkemystä omasta eettisestä osaamisesta. Tätä toisen vaiheen tutkimusta varten mittarin taustamuuttujien kyselylomaketta on muutettu vastaamaan tämän osatutkimuksen kohderyhmää. Tutkimuslomakkeen ensimmäisessä vaiheessa kysymykset oli sanallisesti kohdistettu hoitotyön opettajille. Tutkimuksen tässä vaiheessa kysymysten lauseita muokattiin kohderyhmän muuttuessa siten, että kysymykset kohdistuivat hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien mielipidettä hakevaksi.

Kriteerivaliditeetillä pyritään arvioimaan mittarin kykyä tuottaa tietoa mitattavasta ilmiöstä siten, että se on verrattavissa johdonmukaisesti muista lähteistä saatavaan tietoon. Mittarin luotettavuus siitä, miten hyvin se pystyy antamaan samankaltaista tässä hetkessä sekä se, miten hyvin sen mittaamat tulokset ennustavat ilmiötä tulevaisuudessa. (Parahoo 2006; Polit & Hungler 1999.) Rakennevaliditeetti on kolmas ja tässä mainituista mittarin validiteetin arviointinäkökulmista vaikein. Rakennevaliditeetin kautta tarkastellaan sitä, miten hyvin mittari mittaa sen taustalla olevia käsite-rakenteita. Käytännön testauksessa mittaria käyttämällä saatujen tulosten tulisi tuottaa senkaltaisia tuloksia kuin teorian pohjalta voidaan olettaa. Käsitteen abstraktisuustaso vaikuttaa siihen, kuinka rakennevaliditeetin kehittäminen on onnistunut. Yleensä mittarin rakennevaliditeetin parantaminen vaatii kehitetyn mittarin toistettua käyttöä, jotta sen ominaisuuksia voidaan tutkia paremmin vertailemalla useiden mittauskertojen tuottamia tuloksia. (Parahoo 2009; Polit & Hungler 1999.) Tässä tutkimuksessa käytettyä mittaria olisi tästä näkökulmasta tarkastella hieman kriittisellä silmällä. Kriteerivaliditeetin kannalta mittaria voidaan tarkastella esim. toisten tutkimusten tuottaman tiedon valossa. Vaikka sisältöä ja rakennetta on hyödynnetty tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa, on mittarin lauserakenteiden muokkaus hoitotyön johtajiin ja harjoittelun ohjaajin kohdistettuna saattanut muuttaa kysymysten ymmärrettävyyttä ja lauserakenteita, jolloin saumaton vertailu opettajille esitettyihin tuloksiin suoraan ei ole välttämättä mahdollista. Tämän mittarin toistettu käyttö samalle kohderyhmälle uusintamittauksena toisi paremman tuntuman juuri tämän version uudelleenkäytettävyyteen ja kykyyn tuottaa toistetusti haluttua tietoa. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset olivat linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa, joten kriteerivaliditeettien suhteen mittarin toimivuus vaikuttaa asianmukaiselta. Rakennevaliditeettiä saataisiin paremmin tarkasteltua ja arvioitua mikäli tällä mittarilla uusittaisiin samalle kohderyhmälle uusi kysely. Rakennevaliditeetin tarkastelu siirtynee tästä tutkimuksesta jatkotutkimusehdotusten piiriin.

Reliabiliteetti mittarin luotettavuustarkastelussa kertoo mittarilla saatavien tulosten toistettavuudesta ja pysyvyydestä eri mittauskerroilla. Tilastollisin menetelmin faktorianalyysin tai Cronbahin alfa-kertoimen avulla voidaan arvioida mittarin kysymysten keskinäistä korrelaatiota ja niiden kykyä mitata toistuvasti samaa tutkittavaa asiaa. Arvolla 1.00 on mitattu kysymys patteristo täysin korreloiva ja arvolla 0.00 korrelaatiota kysymysten välillä ei ole lainkaan. Kirjallisuuden mukaan mittarin Cronbachin alfa-kertoimen tulisi olla vähintään 0,7 tai yli, jotta mittarin tuottamat tulokset olisivat riittävän luotettavia. Tällöin voidaan sanoa, että vähintään 70 % mittarin tuomasta variaatiosta perustuu todelliseen mitattavien asioiden vaihteluun, (esim. vastaajien mielipiteet) ja 30 % satunnaista muuttujista johtuvaa vaihtelua vastauksissa. (Polit & Hungler, 1999) Mittarin aikaisemmalla käyttökerralla mittarin Cronbachin alfa –kerroin sai arvoja tutkimuskysymyksistä muodostettujen summamuuttujien mukaan 0,74–0,87 välillä. Tätä voidaan pitää erittäin hyvänä tuloksena tutkimukseen kehitetylle mittarille. Tämän mittarin mahdollisessa jatkokehittämisessä ja uudelleen käytössä saadaan tietoa mittarin rakennevaliditeetista ja siten tarvittaessa parantaa mittarin vastaavuutta teorian kanssa edelleen.

Kokonaisuutena luotettavuutta laskevana tekijänä voidaan tässä tutkimuksessa pitää pitkää kyselylomaketta, kaikkiaan (148 kysymystä), josta nämä tässä pro gradussa tarkastellut 33 kysymystä muodostivat osan. Tähän kokonaisuuteen vastaaminen esimerkiksi työvuoron päätteeksi tai osastotunnilla on saattanut olla vastaamishalukkuutta tai keskittymistä haittaavaa. Osittain tähän viittaa myös työn avoimiin kysymyksiin annettu palaute asiasta. Voidaan aina pohtia, olisiko tutkimuksessa tiedonkeruun jaksottaminen pienempiin osiin tuottanut paremman vastausprosentin ja vastaushalukkuuden. Tämä lienee kaikkien kyselytutkimusten haaste tulevaisuudessakin.

## 8 Pohdinta

### 8.1 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämä tutkimus tuo lisävaloa opettajien eettiseen osaamiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen koulun ulkopuolisten toimijoiden silmin.

Vastaajat edustivat hoitotyössä kokenutta joukkoa, johtajien tyypillisin työkokemus oli pääosin 6–10 v. työelämässä olleita ja ohjaajillakin työkokemus asettui 10–20 v. väliin. Johtajissa taustatietojen mukaan oli vain kaksi vastaajaa, jotka eivät olleet hoitotyön opettajien kanssa tekemisissä työssään. Ohjaajista sen sijaan 18 % (n=11) ilmoitti että ei ollut ollut kuluvan vuoden aikana opettajan kanssa tekemisissä. Yhteistyö oli kaikilla vastaajilla ollut monipuolista, johtajien taustatietojen mukaan yhteistyö ja kohtaamiset opettajien kanssa olivat kuitenkin hieman tavallisempia kuin harjoittelujen ohjaajilla. Tämä on hieman yllättävä tulos ja riippunee varmaankin siitä, millaiset harjoittelunohjaamiskäytännöt eri ammattikorkeakouluissa on. Mikäli opettaja käy kentällä tapaamassa opiskelijoita harjoittelupaikoissa, on kontaktimäärä hyvin erilainen kuin kouluissa, jotka hoitavat harjoittelun ohjaamisen esim. puhelimitse tai jopa sähköpostin välityksellä. Tässä lienee isoja eroja koulujen ohjauskäytäntöjen välillä, ja ne vaikuttavat kontaktien määrään ja luonteeseen tässä asiassa.

Johtajien kanssa opettajien tyypillisimmät kohtaamiset olivat harjoittelunohjaukseen ja TKI-toimintaan liittyviä kohtaamisia. Harjoittelujen ohjaus näyttäisi olevan eniten molempia ryhmiä ja opettajia yhdistävä tekijä. Samasta asiasta kirjoittavat Beckett ym. (2005) ja Luhanga ym. (2010) korostavat myös omissa tutkimuksissaan opettajien ja harjoittelupaikan henkilöstön hyvää yhteistyötä opiskelijoiden eettisen osaamisen kehittämiseksi (Beckett ym. 2005; Luhanga ym. 2010). Aikaisemmissa etiikkaa tai yhteiskunnallista vaikuttamista käsittelemissä tutkimuksissa tuli esille harjoitteluun ja sen aikaisiin eettisiin haasteisiin liittyviä tutkimuksia. Sen sijaan TKI-toimintaan liittyviä eettisiä ongelmia ei tuotu suoraan esille mukaan valitussa tutkimuksessa. Tähän tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota, varsinkin jos yhteisissä tutkimusprojekteissa toimii myös opiskelijoita mukana. Loftin ym. (2011) kuvaavat hyvin tutkimuseettisiä haasteita, jos opettaja toimii sekä opettajana että tutkijana samalle opiskelijaryhmälle. TKI-hankkeissa tämä täytyisi huomioida koulujen ja työelämän suunnittelussa ja toteuttaessa projekteja yhteistyössä. (Loftin ym. 2011.)

### *Hoitotyön opettajan eettinen osaaminen*

Tutkimuksen Likert-asteikollisissa kysymyksissä tilastollisesti merkittäviä eroja vastaajaryhmien välillä muodostui vain neljässä kysymyksessä, ja vastaukset sijoituivat molemmassa ryhmässä Likert-asteikon yläpäähän. Johtajien vastaukset asettautuivat 3,2–3,9 välille ja ohjaajilla 3,1–3,6 välille. Myös vastausten keskihajonta jäi alle yhden, jolloin suuria mielipide-eroja ei näyttäisi vastauksissa olevan.

Vaikka tilastollisesti merkitseviä eroja ei merkittävästi muotoutunut, ja vastaajien erot olivat pieniä, näyttää aavistuksen verran siltä, että ohjaajat olivat hieman kriittisempiä hoitotyön opettajaa kohtaan, kuin hoitotyön johtajat. Ohjaajien kriittisyys opettajien kanssa tehtävään yhteistyöhön tulee esiin myös Salmisen ym. (2013b) tekemässä tutkimuksessa opettajien kompetenssista, jossa mainitaan ilmiön olevan myös kansainvälisesti tunnistettu (Salminen ym. 2013b). Tähän tutkimukseen valikoitujen tutkimusten pohjalta ei ilmiölle löytynyt tarkempaa selitystä. Yhtenä vaihtoehtona voi olla se, että sekä johtajat että opettajat ovat koulutusputkessaan kulkeneet ylempään korkeakoulututkintoon ja opinnoissa on yhteisiä osuuksia molemmille. Tämä tuo yhteistä ymmärrystä opettajien ja johtajien välille ja toisen työtehtävien ymmärrys voi olla parempaa. Harjoittelun ohjaajat, jotka olivat pääosin opisto- ja amk-pohjaisia sairaanhoitajia, ovat ehkä tarkastelleet opettajan työtä enemmänkin opiskellessaan ja katsovat työnkuvaa valmistuneenakin hoitajana enemmän opiskelijan näkökulmasta.

Muita hoitotyön johtajien ja harjoittelujen ohjaajien välisiin eroihin liittyvä seikka, jolla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä, oli se, että hoitotyön johtajat suhtautuvat aavistuksen kriittisemmin opettajien yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja antavat korkeammat arviot eettisessä osaamisessa. Hoitotyön harjoittelun ohjaajat taas suhtautuvat aavistuksen kriittisemmin eettiseen osaamiseen ja antavat parempia arvosanoja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Samoin vastausten keskihajonta oli hieman pienempää harjoittelun ohjaajilla kuin hoitotyön johtajilla. Vaikuttaa siltä, että harjoittelujen ohjaajilla oli ryhmänä yhtenäisempi mielikuva hoitotyön opettajan eettisestä osaamisesta. Vain pieni osa johtajista ja ohjaajista koki yhteistyön opettajien kanssa huonoksi, tässä ei ollut merkittävää eroa vastaajien välillä. Sujuvaksi yhteistyön koki 46 % (n=29) johtajista ja 22 % (n=14) ohjaajista. Nämä taustatiedoista löytyvät tiedot voivat osaltaan selittää myös ohjaajien kriittisempää kantaa opettajien osaamiseen. Tässä tutkimuksessa ei syytä näille eroille kokemuksessa yhteistyön laadusta suoranaisesti löytynyt. Myöskään työn teoriaosassa olevasta

yhteiskunnallisen vaikuttamisen tai etiikan tutkimuksesta ei tälle löytynyt aikaisempaa tutkimustietoa mikä voisi suoraan selittää tätä tulosta.

Eettisen osaamisen alueesta esitetyissä avoimissa vastauksissa muodostui enemmän hajontaa vastaajaryhmien kesken kuin Likert-asteikollisissa kysymyksissä. Kolme keskeistä opettajan työtä ohjaavaa eettistä periaatetta noudattelivat teoriaosassakin kuvattuja opettajan arvoperustaan liittyviä havaintoja. Saman havainnon vahvistavat tässä tutkimuksessa aikaisemmissa vaiheissa toteutuneissa ja raportoiduissa opettajien oman arvion tuloksissa. Sekä Metsämäen (2009) ja Rinteen (2011) kuvaamana pro graduissaan sekä Salmisen (2013a; 2017) artikkeleissaan kuvaamina opettajien omasta näkemyksestä työtä ohjaavista eettisistä periaatteista opettajat ovat maininneet tärkeimmiksi eettisiksi periaatteikseen oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, rehellisyyden ja yksilön kunnioituksen. Tässä työssä ohjaajien ja johtajien vastauksista nousivat johtajilla vastauksissaan oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, kunnioitus ja ohjaajilla tasavertaisuus, oikeudenmukaisuus, rehellisyys. Tässä mielessä yhteinen hoitotyön tausta kaikilla toimijoilla näkyy melko yhtenäisenä näkemyksenä arvoperustasta. Etiikan osalta avoimissa kysymyksissä kolmesta keskeisestä eettisestä opetusta ohjaavasta periaatteesta annetut vastaukset eivät vastaa varsinaisesti vastaa kaikilta osin kirjallisuuskatsauksesta nousevia eettisiä kysymyksiä. (Metsämäki 2009; Rinne 2011; Salminen ym. 2013a; Salminen ym. 2017)

Yhteisesti voidaan näistä eroavaisuuksista huolimatta vetää johtopäätös, että molemmissa vastaajaryhmissä nähdään hoitotyön opettajan eettisen osaamisen olevan hyvää keskitasoa, tarkasteltiinpa opettajan eettistä osaamista tuloksista työyhteisön, opiskelijan tai yhteistyökumppanien näkökulmasta. Tulokset molemmilla vastaajaryhmillä ovat yhdenmukaiset ja samansuuntaiset. Samoin teoriaosassa olevien tutkimusten tulokset tukevat saatua tulosta.

### ***Hoitotyön opettajan työn eettiset ongelmat***

Hoitotyön opettajan keskeisten eettisten ongelmien nimeämisessä vastausten hajonta osittain yllätti moninaisuudellaan. Vaikka vastauksissa mainittiin myös selkeitä eettisiä ongelmia, tässä osiossa tuotiin paljon muita opettajan työhön liitettyjä haasteita. Se, mikä oli mietitty kolmeksi eettiseksi haasteeksi opettajan työssä, esiintyi usealla ohjaajilla myös kolmena eettisenä haasteena hoitotyön opettajan työssä. Näissä ei ollut juurikaan variaatiota ohjaajien antamissa vastauksissa, toisin kuin johtajilla. Keskeiset nimetyt eettiset ongelmat johtajien näkemyksen mukaan olivat tasapuolisuus, etäisyys hoitotyöstä ja kunnioitus, ohjaajien

vastauksissa kärkeen nousivat vieraantunut hoitotyöstä, vanhentuneet tiedot ja ajankäyttö. Tähän kysymykseen johtajista 49 vastasi, ohjaajista taas 35 vastasi kysymykseen. Kun molemmissa vastaajaryhmissä oli 63 vastaajaa, kovin moni vastaajista jätti kertomatta mielipiteensä asiasta. Syytä vastaamattomuuteen on hankala tietienkin arvata, oliko kysymys vaikea vai vastaamisen varattu aika jäämässä kesken.

Tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen oli vastausten perusteella ensimmäistä hankalampi muodostaa yhtä selkeää vastausta. Nimetyt eettiset ongelmat opettajan työn kannalta tarkasteltuna löytyvät aikaisemmasta tutkimuksesta ja ovat eettisesti kysymyksiä, joiden kanssa opettaja on tekemisissä työssään. Yllä esiintuodut eettiset ongelmat ovat tunnistettavissa tutkimuksissa (mm. Yeh ym. 2010), jossa kuvataan eettisiä haasteita oppimisympäristöissä ja harjoittelupaikoissa. Jos tuloksia katsoo opettajan työn eettisten ongelmien näkökulman sijaan suunnasta, jossa tarkastellaan millaisiin eettisiin haasteisiin työympäristöön tulevat opiskelijat tulevat törmäämään, vastauksien sisältö olisi helpommin ryhmiteltävissä ja kategorioitavissa ehkäpä enemmänkin opetuksen sisällön kehittämisen näkökulmasta.

### ***Hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen vaikuttaminen***

Opettajista tehty yhteiskunnallinen tutkimus on aiemmin painottunut peruskoulun ja toisen asteen yleissivistävään opetukseen. Ammatillisista opettajista ei aikaisempaa tutkimusaineistoa ole juurikaan kerätty. (Nummenmaa ym. 2006.) Tutkimuksen, jonka osa tämä opinnäytetyö on, ensimmäisessä vaiheessa tutkittiin hoitotyön opettajien omaa näkemystä (Nieminen 2009) siitä, miten he kokevat oman yhteiskunnallisen vaikuttamisen olevan. Vaikka hoitotyön opettajista lähes puolet piti itseään itseään passiivisina, tutkimus paljasti opettajien tästä huolimatta osallistuvan aktiivisesti erilaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan (Nieminen 2009; Salminen ym. 2016). Eettisen osaamisen suhteen aikaisemmasta tutkimuksesta käy ilmi, että hoitotyön opettajat tuntevat hyvin eettiset ohjeet ja mielestään toimivat työssään eettisesti (Metsämäki 2009; Salminen ym. 2013a; Salminen ym. 2016).

Ammattiryhmänä opettajien yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta on tutkittu melko vähän. Tähän nähden on linjassa, että tässä työssä koko opettajien ammattikunnasta valittuna mielenkiinnon kohteena olevaa hoitotyön opettajaa ja hänen yhteiskunnallista vaikuttamistaan on tutkittu vielä vähemmän. Johtajien ja ohjaajien näkemykset ovat tässäkin kysymyksessä yhteneväisiä. Johtajien vastaukset vaihtelevat välillä 2,7–3,9 ja ohjaajien vastaukset 2,8–3,6, joten keskiarvoiltaan kokonaisuudesta muodostuu hyvin yhtenäinen linja opettajan

osaamiseen. Molempien ryhmien näkemyksenä näyttää olevan, että opettajan yhteiskunnallinen vaikuttaminen on hyvää kesitasoa. Parhaiten hoitotyön opettajan nähtiin olevan koulutuspolitiikan ja terveystalouden yhteiskunnallisen osaamisen tekijä, mikä on tuloksena tietysti hoitotyön opettajan kannalta ydinaluetta. Yrittäjyysosaamisessa sen sijaan molemmat vastaajaryhmät näkivät opettajan osaamisen muita alueita vaatimattomammaksi.

Ehkä mielenkiintoisena seikkana aikaisempaan tutkimukseen verrattuna voisi pohtia, jos aikaisemman tutkimuksen perusteella hoitotyön opettajat ovat aktiivisia, miksi se näkyy hieman huonommin yhteistyötahojen suuntaan? Holt (2008) on artikkelissaan päätenyt samankaltaiseen tulokseen hoitotyön opettajien ja muiden ammattilaisten näkymisestä julkisessa keskustelussa. Tässä aineistossa saatu tulos on saman suuntainen ja kehitystä yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallisuuden kasvattamisessa tarvittaisiin edelleen. (Holt 2008.) Syitä vaatimattomalle näkymiselle yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa hoitotyön opettajien näkökulmasta on useita mahdollisia. Vaikuttavatko opettajat esimerkiksi enemmän opetuksen ja didaktiikan ympäristöissä ja näkyvyys hoitotyön suuntaan eli jää hieman vähäisemmäksi. Jos opettajat ovatkin aktiivisempia didaktiikkaan ja opettamiseen liittyvissä julkaisuissa voi hoitolaitoksesta päin katsottuna näyttää siltä, että opettajat eivät osallistu keskusteluun tai heidän kirjoituksensa eivät tavoita hoitotyön foorumeita yhtä helposti.

Aikaisemmissa tutkimuksissa ten Hoeve ym. (2013) nostaa esiin hoitoalan perinteet ja profession historian, se voi edelleen olla yksi osa näkyvyyteen ja vaikuttamiseen liittyvä osatekijä, ei olla totuttu toimimaan ja vaikuttamaan aktiivisesti. Tämä vaatisi jatkotutkimusta. (ten Hoeve ym. 2013.) Kuten Huston (2008) ja Jackson-Elmoore (2006) julkaisuissaan kuvaavat, taito ja tarpeet yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle hoitotyön ammattilaisten näkökulmasta kasvavat koko ajan (Huston 2008; Jackson-Elmoore 2006).

### ***Hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien näkemysten vertailu***

Tarkasteltaessa eroja vastaajien välillä merkittävät näkemuserot johtajien ja ohjaajien välillä näyttäisivät pikemminkin liittyvän siihen, miten ammattiryhmät näkevät omat ja toistensa suhteen opettajiin, ei niinkään opettajan suhdetta heihin omasta suunnasta tarkasteltuna. Ero syntyy siis heidän välillään, ei niinkään erona opettajiin. Väistämättä käy toki niinkin, kun tutkitaan kahden ryhmän suhdetta opettajiin, tietoa syntyy toki myös näistä kahdesta muusta ammattiryhmästä ja heidän mielikuvastaan toisistaan. Miellyttävään tuloksissa on esimerkiksi se, että johtajat kokevat suhteensa opettajiin paremmaksi kuin miltä se ohjaajien



mielestä näyttää. Sama toteutui tuloksissa myös toisin päin, johtajat arvioivat oman suhteensa hieman paremmaksi opettajiin, kuin ohjaajien suhteen opettajiin.

Muita yhteisiä ja erottavia tekijöitä vastaajaryhmien välillä tarkastellessa työstä herää useampia ajatuksia, osa tarkemmin ja osa hieman löyhemmin tutkimusaiheeseen liittyen. Vastaukset molemmista avoimista eettisistä kysymyksistä kuitenkin antavat suuntaa siihen, että eettisten haasteiden lisäksi hoitotyössä työskentelevät ovat huolissaan oppilaitosten ja hoitolaitosten yhteistyöstä. Toinen etiikan ulkopuolelta nouseva huolenaihe on opettajien ja hoitohenkilökunnan vähenevistä mahdollisuuksista kohdata toisensa työn merkeissä. Erityisesti harjoittelun ohjaajien vastauksista vaikuttaa viestinä olevan opettajien ja oppilaitosten kohtaamisen puuttuminen arkisesta työstä ja opiskelijoiden ohjauksesta. Tämä kokemus kohtaamisen ja yhteistyön vähenemisestä voi osaltaan myös yhdeltä osaltaan selittää edellä kuvattua eroavaisuutta myös Likert-asteikon vastauksissa. Yhteyden ohetessa myös molemminpuolinen näkemys voi erkaantua ja aiemmin tuttu yhteistyökumppani ja voi uusien toimintatapojen myötä tuntua vieraalta. Johtajien vastauksissa huolenaiheeksi näyttäisi nousevan enemmänkin hoitotyön opettajien tietojen ajantasaisuus ja tietoisuus hoitotyön käytänteistä hoitotyön ”kenttätyössä”. Yllättävän paljon sekä johtajat että ohjaajat purkavat opettajien kentällä näkymättömyyttä, tarvetta kontaktiin kouluihin ohjaamisen kautta ja kantavat huolta opettajien klinisen hoitotyön osaamisen säilymisestä ja sen vaikutuksesta opiskelijoiden opetukseen.

Tutkimusten perusteella (mm. Johnsen ym. 2002; Mikkonen ym. 2019) myös opettajat itse pitävät opetustaitojen ohella tärkeänä omaa klinistä osaamistaan hoitotyössä. Mieleen tulee, millainen mahdollisuus opettajilla on opetustyön ohessa pitää yllä klinisiä hoitotyön taitojaan, ja millaisin keinoin esim. ammattikorkeakoulut voisivat työsuunnittelussaan huolehtia siitä, että opettajien hoitotyön substanssiosaaminen säilyy teoreettisen osaamisen ohella myös käytännössä. Aihe selkeästi koetaan niin opettajien kuin yhteistyökumppanien taholta tärkeäksi hoitotyön opettajan kompetenssin osa-alueena, että se tuodaan myös eettisiä ongelmia kartoittavan tutkimuksen vastauksissa esiin. Yksi ratkaisu tähän voisi olla, että esim. klinisiä aineita opettavan hoitotyön opettajan vuosityöaikaan kuuluisi esimerkiksi 120 tuntia eli n. kolme viikkoa vuodessa työskentelyä hoitotyössä, jolloin tuntuma hoitotyön käytännön toteuttamiseen säilyisi ehkä paremmin. Samalla kaivattu kontakti harjoittelun ohjaajiin ja hoitotyön johtajiin voisi myös pysyä. Samalla varmaankin löytyisi uusia yhteistyön muotoja opiskelijaohjaukseen ja opetukseen. Nyt opettajien työskentely potilastyössä perustuu

enemmän vapaaehtoisuuteen ja haluun tehdä hoitotyötä keikkaillen tai sivutoimisesti opetustyön ohella.

Yhtenä mielenkiintoisista kommentteina tuli myös esiin se, että kentällä nähtiin eettiseksi ongelmaksi, kun opettaja ei varoita huonosta tai haastavasti käyttäytyvästä opiskelijasta harjoittelupaikkaa etukäteen. Oppilaitoksesta päin tarkastellen opiskelijoista ”ennakkoilmoitusten teko” harjoittelupaikkaan päin vaikuttaa taas hyvinkin epäeettiseltä toimelta, joka päinvastoin voisi leimata opiskelijaa ennakolta ja estäisi opiskelijan saamasta puolueettoman arvioinnin harjoittelusta suhteessa mahdollisiin ennako-oletuksiin.

### ***Muut havainnot tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta***

Työn tilastollinen osuus oli analysoinnin kannalta mielenkiintoinen, mutta tulokset olivat yllättävän samansuuntaiset molemmissa ryhmissä, kuten edellä on kuvattu. Aineiston alkukäsittelyssä jouduttiin koodaamaan uudelleen alkuperäisaineistoon virheellisesti koodatut kysymysnumerot uudelleen, jotta analyysi saatiin tehtyä asianmukaisesti. Tämä oli välillä jopa jännittävää, ja aiheutti paljon varmuuskopiointia ja tarkastuslistoja. Aineistojen yhdistäminen tuotti vielä saman prosessin uudelleen, koska taustaoletuksia kartoittavia kysymyksiä oli eri määrä johtajille ja ohjaajille ja kysymysten numerointi kysymyslomakkeilla eteni eri tahtiin. Tilastollisina kuvaajina päädyttiin käyttämään prosentteja, frekvenssejä ja keskihajontaa. Aineiston tuloksia auki kirjoitettaessa pohdin vielä sitä, olisiko summamuuttujien muodostamisella ja vertailulla saatu vielä lisää monipuolisempia tuloksia aineistosta ulos. Toisaalta koko 64 vastaajaa per ryhmä on vastaajaryhmien populaatioihin nähden pieni otos tavoitellusta. Lisäksi kysymyksien välillä oli vielä vastaajakatoa, joten todelliset otokset vaihtelivat kysymyksittäin. Tilastotieteellisesti summamuuttujille ei sinänsä ole määritelty mitään tiettyä otoskokoa, ja faktorianalyysillä olisi summamuuttujien muodostamisesta ollut luonnollisesti hyötyä. Nämä olisivat tilastoajoja suunnitellessa ollut hyvä huomata hieman aikaisemmin. Työn edetessä tulosten aukikirjoitukseen työlle varattu aika oli karkaamassa, joten analyysin teko jäi näiltä osin ehkä hieman vajaaksi.

Tyypittelyssä ja kategorisoinnissa oli tulkintaan liittyviä haasteita edellä kuvatuista syistä. Helena Leino-Kilpi ja Välimäki (2010) kuvaavat eettisen ongelman muodostuvan kahden tai useamman arvon ristiriidasta tilanteessa. Tyypillistä on, että eettiseen ongelmaan ei ole yhtä oikeaa ratkaisua vaan ratkaisu mahdollisuudet ovat keskenään kilpailevia ja luonteeltaan epätäydellisiä, so. eivät poista ongelmaa kokonaisuudessaan ja valitun ratkaisun seuraukset

voivat olla kauaskantoisia. (Leino-Kilpi & Välimäki 2010.) Koska tutkimus tarkasteli eettisiä ongelmia hoitotyön opettajan työssä ja kysymykset suuntautuivat opettajan osaamiseen, ei tutkimuksesta ei löydy suoraan vastausta tässä tutkimusjoukossa siihen, miten tutkimukseen vastanneet hallitsivat hoitotyössä ilmenevien eettiseen ongelmien tunnistaminen ja ratkaisemisen. Lisäksi osa vastauksista avoimiin etiikan kysymyksiin olivat yksisanaisia ja luettelomuodossa, toisten kirjoittaessa runsaammin, jolloin pitkällisten johtopäätösten tekeminen lyhyesti vastanneiden yksittäisestä sanasta ilman tarkempaa taustoitusta on hieman vaarallista.

Luokittelujen kannalta haasteena oli esimerkiksi vastausten ”ei ole opiskelijoiden koulutuksessa riittävästi”, ”ohjaaja ei tunne opiskelijaa” tai ”hoitotiede ja lääketiede liian irrallaan toisistaan” sijoittaminen eettisiksi ongelmiksi ja luokittelu tutkimusongelman mukaan. Sanojen sisällön merkitys voi olla tulkitsijalle erilainen kuin vastaajalle. Samoin otoskoon pienuus aiheuttaa epävarmuutta siitä, onko kyseessä saturoitunut näyte. Vaikka täydellisyyttä ei voikaan tavoittaa, olisi mielenkiintoista tietää tulevissa tutkimuksissa ehkä jotain sellaista, mikä tutkisi vastaajan käsityksiä eettisistä ongelmista tarkemmin. Tällä tavalla vastaajien ajatuksiin pääsisi syvemmälle ja vastausten tulkinta voisi helpottua vastaajaa paremmin ymmärtäen. Mikäli tutkimuksen aiheena olisi ollut mitä ohjaajat ja johtajat näkevät opettajan työssä ongelmina yleisesti, ilman etiikan näkökulmaa, vastausten moninaisuutta olisi voinut analysoida ja hyödyntää kenties monipuolisemmin. Etiikan kysymysten vastauskenttää käytettiin myös tilana, jossa kerrottiin mielipide tutkimuksen lomakkeesta, tutkimuslomakkeen pituudesta ja kysymysmäärästä (148 kysymystä kokonaisuudessaan), tutkimuksen fokuksesta ja muista varsinaiseen etiikan kysymykseen liittymättömistä asioista. Jonkinlainen erillinen palautekenttä tutkimuksen suhteen olisi ehkä ollut myös syytä laittaa kyselylomakkeeseen. Asiaa oli vastaajilla ajoittain jopa runsaasti, mutta ei tutkimukseen liittyen, joten tähän olisi ollut hyvä liittää kanava myös näiden tunteiden esiintuomiseen. Tämä osoittaa myös hoitotyön opettajien, hoitotyön johtajien ja harjoittelun ohjaajien yhteistyön ja osaamisen tutkimuksen tärkeyttä, koska tutkimus herätti ajatuksia ja kommentteja myös etiikan aihealueen ulkopuolelta.

Etiikan tutkimusta hoitotyön opettajista löytyy hieman enemmän kuin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, on kuitenkin aina ajankohtaista ja hyödyllistä tarkastella miten tulevien hoitotyöntekijäsukupolvien kasvattajat arvioidaan eettisiltä taidoiltaan ja miten heidän toimintansa näkyy muiden läheisessä yhteistyössä olevien hoitotyön ammattilaisten silmin. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja hoitotyön yhdistävillä hakusanoilla löytyy pääasiassa

artikkeleita, jotka kuvaavat hoitotyön profession kehittymistä ja naisten yhteiskunnallista vapautumista. Hoitotyön kehittämiseen hoivaamisesta itsenäiseksi ammatiksi toki historiallisessa kehyksessä kuuluvat molemmat. Tämä tutkimushanke kokonaisuutena tuo uutta tietoa hoitotyön opettajista ja heidän toiminnastaan yhteiskunnan osana, samoin tutkimus tuottaa tietoa siitä, miten hoitotyön opettajien eettinen osaaminen näyttäytyy läheisten yhteistyökumppanien silmin.

## 8.2 Jatkotutkimusehdotukset

Hoitotyön opettajan eettiseen osaamiseen liittyvää jatkotutkimusta olisi tämän työn perusteella mielenkiintoista laajentaa tarkastelemaan oppimisympäristöjä. Miten hoitotyön etiikka näkyy opetussuunnitelmissa tai hoitotyötä opettavien oppilaitosten toiminnassa tällä hetkellä? Organisaatiot ja niiden käytännöt vaikuttavat osaltaan siihen, miten hoitotyön opettajalla on mahdollisuuksia tuoda hoitotyön etiikkaa osaksi opetuksessa tai miten sille on selkeästi varattu aikaa opetussuunnitelmien tuntikehyksissä. Oppilaitosten ja opetustyön johtamisen näkökulma toisi lisää tietoa oppimisympäristöistä.

Teoriapohjaa kirjoittaessa tuli ajatuksena jatkokehittämisen suhteen mieleen, tarvitaanko Suomessa omat kansalliset hoitotyön opettajan eettiset ohjeet Amerikan Yhdysvaltojen tapaan, ja millainen sisältö sellaisella kokonaisuudella voisi opettajien mielestä olla Suomessa? Pitäisikö kysymys laajentaa käsittämään esim. eurooppalaista viitekehystä ja luoda yhteiset eurooppalaiset hoitotyön opettajan eettiset ohjeet. Eurooppalaisten tutkintojen viitekehysten (EQF) kautta hoitotyön opetuksen sisältöjen taso ja rakenne on luotu yhdenmukaiseksi, miksi ei siis sitä työssään soveltavan opettajan eettinen ohjeistokin voisi olla lähtökohdiltaan yleiseurooppalainen? Salminen ym. (2010) tuovat omissa kirjallisuuskatsauksessaan esiin tarpeen kehittää yhdessä hoitotyön opetusta ja sisältöjä, tässä voisi olla yksi palanen kokonaisuuteen lisää. (Salminen ym. 2010.)

Opettajien eettisen osaaminen vaikutti tämän tutkimuksen perusteella saavan hyvän kokonaisarvosanan hoitolaitoksissa työskentelevien näkökulmasta. Toisaalta avoimissa kysymyksissä tuotiin esiin huolta siitä, miten yhteinen ymmärrys hoitotyöstä ja yhteistyöstä säilyy koulujen ja hoitotyön organisaatioiden ja niissä työskentelevien välillä. Millaista yhteistyötä tulisi kehittää, ja millaista yhteistä eettisen osaamisen kehittämistä voitaisiin tuoda opetukseen, joka hyödyttäisi kaikkia osapuolia ja parantaisi tulevien hoitotyön tekijöiden osaamista? Oppilaitoksen ja sairaalan yhteiset eettiset työpajat, joissa voitaisiin käydä yhdessä läpi kohdattuja eettisiä ongelmia voisi olla yksi ratkaisu. Näissä opiskelijat ja jo työssä olevat

ammattilaiset oppisivat ja keskustelisivat näistä ja osaamista saataisiin kehitettyä tätä kautta. Näin esimerkiksi voitaisiin välttää tai parantaa hankalia tilanteita, joita esimerkiksi Yeh ym. (2010) kuvaavat artikkelissaan harjoittelujen kokemuksissa, opiskelijoiden jäädessä yksin eettisten ongelmatilanteiden kanssa tai he eivät ole saaneet selitystä harjoittelussa, miksi hoitotilanteissa toimittiin valitulla tavalla (Yeh ym. 2010.)

Jatkotutkimuksena tähän tutkimukseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen olisi mielenkiintoista tarkastella median tutkimuksen kautta kuinka paljon hoitotyön opettajat ovat näkyneet mediassa vaikuttamassa terveystieteisiin. Kuinka paljon vaikuttamista tapahtuu lausuntojen ja kannanottojen kautta julkiselta keskustelulta piilossa? Tällaisen tutkimusasetelman rakentaminen voi toki olla haastavaa. Samoin hoitotyön opettajien näkyminen ja toiminta sosiaalisessa mediassa erilaisten applikaatioiden kautta olisi aiheellista selvittää. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty vuonna 2011 ja erilaisten sosiaalisen median alustojen ja digitaalisten opetusympäristöjen käyttö on lisääntynyt runsaasti tämän jälkeen. Mielenkiintoista olisi myös tehdä tutkimusta, millä aihealueilla opettajat yhteiskunnallisesti tällä hetkellä vaikuttavat. Ja mitkä aihealueet koetaan tärkeiksi vaikuttamisen kohteiksi hoitotyön opettajan kannalta.

Viimeisenä kehitysjatoksena toisin esiin työssä käytetyn mittarin kehittämiseen. Työn mittaria on käytetty nyt useammassa mittauksessa, ja se on toiminut nyt hieman vastaajaryhmääkin mukailleen tiedon keräämiseen. Kehittämisessä voisi hyödyntää useamman mittauskerran tuloksia ja tarkentaa uudelleen faktorianalyysillä ja summamuuttujien muodostamisella mittarin validiteettia sitä kautta. Toinen tiedonkeräykseen liittyvä seikka liittyy yhteiskunnallisen vaikuttamisen mittariin, johon olisi hyvä lisätä vaikuttamiskanavia kartoittavia lisäkysymyksiä, näin kuva vaikuttamisesta ja siihen käytetyistä tavoista tarkentuisi. Mittaria voisi ajatella käytettävän niin opettaja näkökulmasta millä kanavilla ja miten opettaja vaikuttaa. Yhteistyökumppanien näkökulmasta tarkasteltuna tutkimuskaavakkeeseen voisi lisätä vastinparin mitä kanavia seurataan ja millä kanavilla on havaittu opettajien toimintaa. Tämä toisi arvokasta tietoa siitä, miten tietoa ja toimintaa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa opettajien toimesta tehdään, ja miten sitä voitaisiin kohdentaa paremmin halutuille kohderyhmille.

## Lähteet

- A 14.12.1998/986. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Saatavana sähköisesti: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986> Viitattu: 17.01.2023.
- A 18.12.2014/1129. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Saatavana sähköisesti: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129> Viitattu: 17.01.2023.
- Ahonen, S. & Rantala, J. 2005. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma yliopistojen opettajankoulutuksessa. Teoksessa: Rantala, J. & Siikaneva, A. 2005. Kansalaisvaikuttaminen opettajankoulutuksen haasteena. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tutkimuksia 3. Khora Oy. Helsinki.
- Alastalo, M. & Borg, S. 2010. Tilastollinen päättely ja yleistäminen. Teoksessa: Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. n.d. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavana sähköisesti: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> Viitattu 17.01.2023
- ANA. 2015. Code of Ethics for Nurses with Imperative Statements. American Nurses Association. Saatavana sähköisesti: <https://www.nursingworld.org/practice-policy/nursing-excellence/ethics/code-of-ethics-for-nurses/> Viitattu 11.4.2023.
- Baxter, P.E. & Boblin, S.H. 2007. The moral development of baccalaureate nursing students: Understanding unethical behavior in classroom and clinical settings. *Journal of Nursing Education*, 46:(1), 20–27.
- Beckett, A., Gilbertson, S. & Greenwood, S. 2007. Doing the right thing: Nursing students, relational practice, and moral agency. *Journal of Nursing Education*, 46:(1), 28–32.
- Burns, N. & Grove, S. K. 2009. *The Practice of Nursing Research. Appraisal, synthesis and generation of evidence*. Saunders-Elsevier. 6<sup>th</sup> edition. St. Louis, Missouri.

- Cantell, H. 2005. Kansalaisvaikuttaminen – lokaalista globaaliin, oppitunnilta oikeaan elämään. Teoksessa: Rantala, J. & Siikaneva, A. 2005. Kansalaisvaikuttaminen opettajankoulutuksen haasteena. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskukseen tutkimuksia 3. Khora Oy. Helsinki.
- Directive (EU) 2016/679. Protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). Official Journal. L119, 4.5.2016, 1–88. Celex no. 32016R0679. Saatavana sähköisesti: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679> Viitattu: 18.5.2023.
- Dinç, L., Görgülü, R.S. 2002. Teaching Ethics in Nursing. *Nursing Ethics*, 9:(3), 259–268.
- Ernwall, R., Ernwall, S. & Kaukkila, H.–S. 2002. Tilastollisia menetelmiä sosiaali- ja terveysalalle. WSOY. Helsinki.
- ETENE. 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. ETENE -julkaisuja 32. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Finto. 2023. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Saatavana sähköisesti: <http://finto.fi/fi/> Viitattu: 13.01.2023.
- Fontana, J.S. 2009. Nursing faculty Experiences of students' academic Dishonesty. *Journal of Nursing Education*. 48:(4), 181–185.
- Gillespie, M. 2005. Student-teacher connection: a place of possibility. *Journal of Advanced Nursing* 25:(2), 211–219.
- Hallamaa, J. & Lötjönen, S. 2002. Suomalainen tiedeyhteisö ja tutkimusetiikka. Teoksessa: Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R., Pietarinen, J. (toim.) 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Gaudeamus. Tampere.
- Halstead, J.A. 2013. Serving as the Voice for Nursing Education. *Nursing Education Perspectives*. 34:(3), 144.

HE 319/1994 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ammattikorkeakouluopinnoista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. 1994. Helsinki, Edita. Saatavana sähköisesti:

[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he\\_319+1994.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_319+1994.pdf)

Viitattu: 20.02.2023.

ten Hoeve, Y., Jansen, G. & Roodbol, P. 2013. The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. *Journal of Advanced Nursing* 70:(2), 295–309.

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2008. Tilastolliset menetelmät. WSOY oppimateriaalit. 5–6. painos. Porvoo.

Holt, M. 2008. The educational preparation of student nurses as communicators of health and wellbeing. *The Journal of The Royal Society for the Promotion of Health* 128:(4), 159–160.

HOTUS. Hoitotyön tutkimussäätiö. n.d. Näytönasteen määrittäminen. Saatavana sähköisesti: <https://www.hotus.fi/naytonasteen-maarittaminen/> Viitattu: 17.01.2023.

Huston, C. 2008. Preparing nurse leaders for 2020. *Journal of Nursing Management* 16:(8), 905–911.

ICN. 2021. The ICN Code of Ethics for Nurses. International Council of Nurses. Geneve.

IEA-CIVICS- Nuori kansalainen. 2000. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavana sähköisesti: <http://www.jyu.fi/ktl/civicsIII/> Viitattu: 25.3.2016.

Itai, K., Asai, A., Tsuchiya, Y., Onishi, M. & Kosugi, S. 2006. How do bioethics teachers in Japan cope with ethical disagreement among healthcare university students in the classroom? A survey on educators in charge. *Journal of Medical Ethics* 32:(5), 303–308.

Jackson-Elmoore, C. 2006. Influencing state policy: Information access and timing. *American Journal of Health Education*. 37:(3), 159–169.



- Johnsen, K.Ø., Aasgaard, H.S., Wahl, A.K., Salminen, L. 2002. Nurse Educator Competence: A Study of Norwegian Nurse Educators' Opinions of the Importance and Application of Different Nurse Educator Competence Domains. *Journal of Nursing Education* 41:(7), 295–301.
- Kalaizidis, E. & Schmitz, K. 2012. A study of an ethics education topic for undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*. 32:(1), 111–115.
- Kelly, K. 2015. Power, Politics, and influence. Teoksessa: Yoder-Wise, P.S. 2015. *Leading and managing in nursing*. Elsevier. 6th edition. China. 167–181.
- Klunklin, A., Sawasdisingha, P., Viseskul, N., Funashima, N., Kameoka, T., Nomoto, Y. & Nakayama, T. 2011. Role model behaviors of nursing faculty members in Thailand. *Nursing and Health Sciences* 13:(1), 84–87.
- Koskinen, C., Koskinen, M., Koivula, M., Korpi, H., Koskimäki, M., Lähteenmäki, M.-L., Mikkonen, K., Saaranen, T., Salminen, L., Sjögren, T., Sormunen, M., Wallin, O., Kääriäinen, M. 2020. Health and social care educators' ethical competence. *Nursing Ethics* 27:(4), 1115–1126.
- Kuivila, H.-M., Mikkonen, K., Sjögren, T., Koivula, M., Koskimäki, M., Männistö, M., Lukkarila, P. & Kääriäinen, M. 2020. Health science student teachers' perceptions of teacher competence: A qualitative study. *Nurse education today* 84:(2020), 104210.
- L 21.08.1998/630. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Saatavana sähköisesti:  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630#L1> Viitattu: 11.04.2016.
- L 9.5.2003/351. Ammattikorkeakoululaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Saatavana sähköisesti:  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2003/20030351> Viitattu: 11.04.2016.

- Lehtonen, E., Rintala, H., Pylväs, L., & Nokelainen, P. 2018. Ammatillisten opettajien näkemyksiä opettajan työssä tarvittavasta kompetenssista ja työelämäyhteistyöstä. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20:(4), 10–26.
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2010. *Etiikka hoitotyössä*. WSOYpro Oy. 5–6. painos. Helsinki.
- Loftin, C., Campanella, H., Gilbert, S. 2011. Ethical issues in nursing education: the dual-role researcher. *Teaching and Learning in Nursing*, 2011:(6), 139–143.
- Luhanga, F., Myrick, F. & Yonge, O. 2010. The Preceptorship Experience: An Examination of ethical and Accountability Issues. *Journal of professional Nursing*. 26:(5), 264–271.
- Metsämaa, R. 2009. *Ammattietiikka ja eettiset kysymykset hoitotyön opettajan työssä*. Turun yliopisto. Pro Gradu. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.
- Mikkonen, K., Ojala, T., Sjögren, T., Piirainen, A., Koskinen, C., Koskinen, M., Koivula, M., Sormunen, M., Saaranen, T., Salminen, L., Koskimäki, M., Ruotsalainen, H., Lähteenmäki, M.-L., Wallin, O. Mäki-Hakola, H. & Kääriäinen, M. 2018. Competence areas of health science teachers – A systematic review of quantitative studies. *Nursing Education Today* 70:(2018), 77–86.
- Mikkonen, K., Koivula, M., Sjögren, T., Korpi, H., Koskinen, C., Koskinen, M., Kuivila, H.-M., Lähteenmäki, M.-L., Koskimäki, M., Mäki-Hakola, H., Wallin, O., Saaranen, T., Sormunen, M., Kokkonen, K.-M., Kiikeri, J., Salminen, L., Ryhtä, I., Elonen, I. & Kääriäinen, M. 2019a. TerOpe- kärkihanke: Sosiaali-, terveysterveys- ja kuntoutusalan opettajien osaaminen ja sen kehittäminen. *ACTA Universitatis Ouluensis. F Scripta Academica* 14. Tampere.
- Mikkonen, K., Koskinen, M., Koskinen, C., Koivula, M., Koskimäki, M., Lähteenmäki, M.-L., Mäki-Hakola, H., Wallin, O. Sjögren, T., Salminen, L., Sormunen, M., Saaranen, T. Kuivila, H.-M. & Kääriäinen, M. 2019b. Qualitative study of social and healthcare educators' perceptions of their competence in education. *Health and Social Care in the Community*. 27: 1555–1663.

- Niemi, H. 2000. Opettajankoulutuksen vaikuttavuus. Teoksessa: Raivola, R. (toim.) 2000. Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Edita. Helsinki. 169–193.
- Nieminen, H. 2009. Hoitotyön opettajan yhteiskunnallinen toiminta – osa opettajuutta. Turun yliopisto. Pro Gradu. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.
- NLN. 2012. NLN Ethical Principles for Nursing Education. *Nursing education Perspective*, 33:(1), 65.
- Nummenmaa, A.R. & Välijärvi, J. (toim.) 2006. Opettajan työ ja oppiminen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Numminen, O., van der Arend, A., Leino-Kilpi, H. 2009a. Nurse Educators' and Nursing Students' Perspectives on Teaching Codes of Ethics. *Nursing Ethics*, 16:(1), 69–82.
- Numminen, O.H., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A., Katajisto, J. 2009b. Nursing students and teaching of codes of ethics: an empirical research study. *International Nursing Review*, 56:(4), 483–490.
- Numminen, O. H., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A. & Katajisto, J. 2010. Nurse educators' teaching of codes of ethics. *Nurse Education Today*. 30:(2), 124–131.
- Numminen, O., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A., Katajisto J. 2011. Comparison of nurse educators' and nursing students' descriptions of teaching codes of ethics. *Nursing ethics*, 18:(5), 710–724.
- OAJ. 2014. Opettajan eettiset periaatteet. Saatavana sähköisesti:  
<https://www.oaj.fi/ajankohtaista/julkaisut/2014/opettajan-ammattietiikka-ja-eettiset-periaatteet/> Viitattu: 17.01.2023.

- Opetusalan eettinen neuvottelukunta. 2007. Koulu työyhteisönä. Opetusalan eettisen neuvottelukunnan kannanotto 18.1.2007. Saatavana sähköisesti:  
<http://www.oaj.fi/cs/oaj/neuvottelukunnan%20julkaisut> Viitattu: 04.01.2016.
- Palta, H. 1998. Terveyspolitiikka ja terveydenhuoltoalan opettaja – opettajien yhteiskunnallinen aktiivisuus ja sen ilmeneminen opetuksessa. Turun yliopisto. Terveystieteiden lisensiaatin tutkimus. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.
- Parahoo, K. 2006. Nursing research. Principles, Process and Issues. Palgrave-Macmillan. 2<sup>nd</sup> edition. China.
- Polit, D. F. & Hungler, B. P. 1999. Nursing research – Principles and Methods. Lippincott. 6<sup>th</sup> edition. Philadelphia.
- Rosenkoetter, M.M., Milstead, J.A. 2010. A code of ethics for nurse educators: Revised. Nursing Ethics, 17:(1), 137–139.
- Salminen, L., Stolt, M., Saarikoski, M., Suikkala, A., Vaartio, H., Leino-Kilpi, H. 2010. Future challenges for nursing education – A European perspective. Nurse Education Today, 30:(3), 233–238.
- Salminen, L., Metsämäki, R., Numminen, O.H., Leino-Kilpi, H. 2013a. Nurse Educators and professional ethics – Ethical principles and their implementation from nurse educators’ perspective. Nurse Education Today. 33:(2), 133–137.
- Salminen, L., Stolt, M., Koskinen, S., Katajisto, J., Leino-Kilpi, H. 2013b. The competence and the cooperation of nurse educators. Nurse Education Today, 33:(11), 1376–1381.
- Salminen, L., Stolt, M., Metsämäki, R., Rinne, J., Kasen, A. & Leino-Kilpi, H. 2016. Ethical principles in the work of nurse educator – A cross-sectional study. Nurse Education Today 36, 18–22.

- Salminen, L., Rinne, J., Stolt, M., Leino-Kilpi, H. 2017. Fairness and respect in nurse educators' work – nursing students' perceptions. *Nurse Education in Practice*, 23, 61–66.
- Stimpson, M. & Hanley, B. 1991. Nurse policy analyst: Advanced practice role. *Nursing and Health Care* 12:(1), 10–15.
- Syrjäläinen, E., Jyrhämä, R. & Haverinen, L. 2021. *Praktikumikäsikirja*. Helsingin yliopisto. *Studia Pædagogica* 33. Saatavana sähköisesti:  
<http://www.helsinki.fi/behav/praktikumikasikirja/index.htm> Viitattu: 21.5.2022.
- Thomas, P.A. & Shelton, C. 1994. Teaching students to become active in public policy. *Public Health Nursing* 11:(2), 75–79.
- Turun yliopisto. n.d. Hoitotieteen laitos. Health Care and Nursing Education Research Programmes. Saatavilla sähköisesti:  
<https://sites.utu.fi/nursingscienceresearchprogrammes/pedagogic/> Viitattu: 17.1.2023
- Turun yliopisto. 2022. Tietosuoja. Turun yliopiston intranet. Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu: 21.4.2023
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. TENK. Helsinki. Saatavana sähköisesti:  
[https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK\\_ohje\\_2012.pdf](https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf) Viitattu: 13.01.2023
- Töytäri, A., Tynjälä, P., Vanhanen-Nuutinen, L., Virtanen, A. & Piirainen, A. 2019. Työelämäyhteistyö ammattikorkeakouluopettajan osaamishaasteena. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21:(1), 14–30.
- Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. ETENE, STM. ETENE –julkaisuja 32. Saatavana sähköisesti: <http://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE->

[julkaisu+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+ettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841](#) Viitattu: 13.01.2023

WHO. 2016. Nurse educator core competences. WHO Document Production Services. Switzerland.

Yeh, M.-Y., Che, H.-L. 2010. Cultural and hierarchial influences: ethical issues faced by Taiwanese nursing students. Medial education 44:(5), 475–484.

## Liitteet

Liite 1. Tiedonhaku kuvattuna tietokannoittain

Tietokanta	Hakusanat ja rajoitukset	Tulokset	Valittu otsikon perusteella tarkasteluun	Edellisistä tiivistelmän perusteella tarkasteluun valitut	Edellisistä kokotekstin perusteella tarkasteluun valittu	Mukaan valitut
ERIC	teache* AND influenc* AND societ* (Limit:Full text)	340	26	5	5	4
Cinahl	Teacher* AND societ* AND influence*	39	5	4	4	4
Cinahl	Teache* AND societ* OR public participation AND Influence*	294	9	3	2	2
ERIC	Teacher AND societ* OR public participation AND Influence*	213	15	3	2	2
PubMed	Teacher? AND "civic influence" OR "public participation"	544	15	8	2	1

Cinahl / Pubmed	Teache* AND societ* OR public participation AND Influence* AND Competenc*	210 / 158	0	0	0	0
Cinahl	Nurs* AND (Teache* OR Educato*) AND Ethic*	62	21	6	3	3
PubMed	Nurs* AND (Teache* OR Educato*) AND Ethic*	285	10	6	5	4
Cinahl	Nurs* AND (Teache* OR Educato*) AND Ethic* AND competenc*	156	13	3	3	3
ERIC	(Teach* OR educato*) AND nurs* AND ethic*	38	1	1	1	1
PubMed	Nurs* AND (Teache* OR Educato*) AND Ethic* AND competenc*	62	3	0	0	0
Manuaalinen haku		3	3	3	3	3
G: Yhteensä:		2404	121	42	30	27



## Liite 2. Tutkimustaulukko

## Liite 2. Tutkimustaulukko

Tekijät, (vuosi), maa	Tarkoitus	Tutkimusmenetelmä	Aineisto ja aineistonkeruumenetelmä	Keskeiset tulokset
Baxter, P.E., Boblin, S.L. (2006) Kanada	Selvittää hoitotyön opiskelijoiden epäeettisen toiminnan syytä ja antaa opettajille toimintaehdotuksia asian korjaamiseen	Kirjallisuuskatsaus	Kohlbergin (1981), Gilliganin (1982) ja Restin (1986) teorioiden moraalin kehittymisestä vertaileminen	Positiivisen oppimisympäristön luominen sekä ymmärrys hoitoalan moralista, etiikasta ja ammattillisesta käytöksestä. Kliinisessä harjoittelussa opettajien yhteistyö harjoittelun ohjaajien kanssa parantaa eettistä osaamista.
Beckett, A., Gilbertson, S., Greenwood, S. (2005) Uusi-Seelanti	Kuvata hoitotyön harjoittelussa olevien opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden hoitajien eettisiä haasteita opetuksen näkökulmasta	Dokumenttitutkimus	Toisen vuosikurssin sh- opiskelijoiden esseet harjoittelussa kohdatuista eettisistä haasteista (määrää ei mainita)	Hoitotyön opettajien ja harjoittelunohjaajien yhteistyö opiskelijoiden eettisen osaamisen kehittymisessä tärkeää. Ohjaajien ja opettajien oma oppiminen opiskelijoiden esiintuomista tilanteista myös tärkeää.
Dinç, L., Görgülü, R.S. (2002) Turkki	Selvittää etiikan opetuksen hyödyllisyyttä sh- opiskelijoiden näkökulmasta käytännön harjoittelussa	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, turkkilaisia sh- opiskelijoita (n=113)	Etiikan opetuksen runkona käytetty ICN:n Code of Ethics auttoi opiskelijoita parantamaan omaa eettistä päätöksentekokykyään opiskelijoiden siirryttyä koulusta työharjoitteluun.

## Liite 2. Tutkimustaulukko

ten Hoeve, Y., Jansen, G., Roodbol, P. (2013) Alankomaat	Kuvata hoitotyön julkisuuskuvaa, käsitettä ja ammatillista identiteettiä, sekä miten tähän pystytään vaikuttamaan.	Kirjallisuuskatsaus		Hoitotyön julkisuuskuva on moninainen ja määrittyy sekä hoitajien itsensä että yleisön mielikuvista ja odotuksista. Kuva hoitajista on edelleen hyvin perinteinen, ja yleisön näkemys poikkeaa siitä, miten hoitajat näkevät itsensä ja ammattinsa. Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat edelleen voimakkaasti siihen, miten hoitajat ja hoitotyö nähdään. Hoitotyön opettajilla ja johtajilla on erityinen mahdollisuus muiden hoitotyön tekijöiden kanssa kehittää ja vaikuttaa hoitotyön kuvaan ja sisältöön toimimalla aktiivisesti yhteiskunnassa.
Holt, M. (2008) Iso-Britannia	Kuvata hoitotyön ammattilaisten mahdollisuuksia ja näkyvyyttä terveysalaan liittyvässä vaikuttamisessa	Keskustelupaperi	-	Hoitotyöntekijät, opiskelijat ja opettajat ovat kannustuksesta huolimatta edelleen profession kokoon nähden vaatimattomasti näkyvissä ja äänessä terveyteen liittyvien asioiden esiintuomisessa sekä päätöksentekoon ja kansalaismielipiteeseen vaikuttamisessa.
Huston, C. (2008) Amerikan Yhdysvallat	Kuvata kahdeksan ydintaitoa hoitotyön johtajalle 2020 - luvulla	Keskustelupaperi		Näkökulmat: globaali ajattelu, teknologia, tutkimukseen perustuva päätöksenteko, hyvien työkulttuurien luominen ja ylläpito, yhteiskuntaan ja poliittisiin prosesseihin vaikuttaminen, tiimi- ja yhteistyö, tuloksellisuus, tulevaisuusperspektiivi ovat yhteydessä hoitotyön vaikuttamiseen ja johtamiseen.
Itai, K., Asai, A., Tsuchiya,	Tunnistaa ja nimetä bioetiikan opetuksessa	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, japanilaiset bioetiikan	Opettajien merkitys opiskelijoiden eettisen osaamisen ja tilanteiden ratkaisussa korostuu

## Liite 2. Tutkimustaulukko

Y., Onishi, M., Kosugi, S. (2015)  Japani	kohdattuja eettisten erimielisyyksiä.		opintojen opiskelijat (n=107)	mitä nuorempia opiskelijat ovat. Opettajien tapa ja kyky ratkaista eettisiä ongelmia opetuksessa perustui opettajien kokemukseen ja toisaalta myös opettajan omaan näkemykseen. Tutkimuksessa pohditaan pitäisikö opettajille luoda yhteiset ja yhdenmukaiset vastaukset ratkaisuihin opetuksessa henkilökohtaisten mielipiteiden sijaan.
Jackson-Elmoore, C. (2006)  Amerikan Yhdysvallat	Kuvata hoitotyön opettajien mahdollisuuksia ja keinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen osavaltioiden päätöksentekoon.	Keskustelupaperi		Vaikuttamiskeinoiksi äänestämisen lisäksi kohotetaan lobbaaminen, lainsäädännön valmistelutyöhön osallistuminen, asiantuntijuuden hyödyntäminen ja lausunnot päätöksenteon tueksi, vaikuttaminen julkisuuden tai ryhmien kautta.
Johnsen, K. Ø., Aasgard, H. S., Wahl, A. K., Salminen, L. (2002) Norja	Kuvata norjalaisten hoitotyön opettajien kompetenssia heidän itsensä arvioimina	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, norjalaiset hoitotyön opettajat (n=348)	Tärkeimmiksi alueiksi norjalaiset opettajat arvioivat opetustaidot ja kliinisen hoitotyön osaamisen. Arviointitaidot, henkilökohtaiset ominaisuudet ja suhde opiskelijoihin eivät saaneet yhtä korkeita pisteitä. Sosiaalinen kompetenssi katsottiin hoitotyön opettajalle kuitenkin välttämättömäksi taidoksi. Eettisen osaamisen välittymisessä opiskelijoille kontaktiopetus ja kontakti opiskelijoihin katsottiin välttämättömäksi.
Kalaitzidis, E., Schmitz,	Arvioida etiikan opetuksen vaikutus ja	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, sh-opiskelijat (n=144)	Opintojakso auttoi opiskelijoita ymmärtämään hoitotyön eettistä ongelma- ja

## Liite 2. Tutkimustaulukko

K. (2012) Australia	hyödyllisyys klinisen harjoittelun jälkeen tarkasteltuna			päättösentekokenttää, mutta kokivat soveltamisen olevan haasteellista. Opintojakson ja harjoittelun välissä oli 6kk aikaa, jota epäiltiin osasyiksi siihen, miksi saadun etiikan opetuksen soveltaminen harjoittelussa tuntui haasteelliselta.
Klunklin, A., Sawadisingha, P., Viseskul, N., Funashima, N., Kameoka, T., Nomoto, Y., Nakayama, T. (2011) Thaimaa	Arvioida hoitotyön opettajien merkitystä roolimallina toimimisesta hoitajaopiskelijoille.	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, thaimaalaisia hoitotyön opettajia 8:sta eri koulusta (n=320)	Opettajat arvioivat itse olevansa hyviä roolimalleja opiskelijoille. Parhaimmin opettajat arvioivat onnistuvansa opiskelijoiden kunnioittamisessa.
Koskinen, C., Koskinen, M., Koivula, M., Korpi, H., Koskimäki, M., Lähteenmäki, M.-L., Mikkonen, K., Saaranen, T., Salminen, L., Sjögren, T., Sormunen,	Kuvata ja nimetä hoitotyön ja sosiaali-alan opettajien eettiseen osaamiseen liittyviä ydinarvoja ja eetosta.	Laadullinen tutkimus	16 puolistrukturoitua fokusryhmähaastattelua, joihin osallistui 48 opettajaa.	Tutkimus kuvaa ydinarvoiksi hoitotyön- ja sosiaali-alan opettajille sisäisen opettajuuden ja halun olla opettaja. Eettiseksi suuntimiksi määrittyivät humanismi, kohteliaisuus, johdonmukaisuus, tarkkaavaisuus ja tavoitettavuus sekä kollegiaalisuus. Eettisen ydinarvon ja suuntimien näkyvänä osana nähtiin toiminta, joka ilmentyi kykyä ja haluna toimia selkeästi ja joustavasti, roolimallina toimimalla, inspiroijana, kollegiaalisesti ja työyhteisöä tukevasti.

## Liite 2. Tutkimustaulukko

M., Wallin, O., Kääriäinen, M. (2020) Suomi				
Loftin, C., Campanella, H., Gilbert, S. (2011) Amerikan Yhdysvallat	Kuvata ja arvioida opettajan ja tutkijan roolien ristiriitaa oppilaitoksessa etiikan näkökulmasta.	Kirjallisuuskatsaus		Omassa oppilaitoksessa tapahtuvaan tutkimukseen ja tiedonkeruuseen tulee suhtautua varovaisesti. Erityisesti omien opettavien ryhmien tutkimukseen tulee suhtautua kriittisesti, opettajan ja opiskelijan välinen valtasuhde on huomioitava huolellisesti tutkimuksen suunnittelussa. Sekä opettajan eettisten ohjeiden ja tutkimuksen eettisten lupien hakeminen tulee olla huolellisesti mietittynä etukäteen. Eturistiriitojen välttämiseksi omien opiskelijoiden tutkimisessa ja rekrytoinnissa tulisi olla ”välihenkilö”. Datan käsittelyssä ja tulosten julkaisemisessa erityistä huolellisuutta on pidettävä opiskelijoiden anonymiteetin suojaamisessa.
Luhanga, F., Myrick, F., Yonge, O. (2010) Kanada.	Kuvata harjoittelun ohjaajien haasteet opiskelijan toimiessa harjoittelussa virheellisesti.	Laadullinen tutkimus, GT	Henkilökohtaiset haastattelut, 22 harjoittelun ohjaajaa	Ohjaajien vastauksista korostui kantavana ajatuksena opiskelijan oppimisen tukeminen ja potilasturvallisuuden ylläpitäminen. Lehtorien ja ohjaajien yhteistyö opiskelijoiden käytännönharjoittelujen ongelmatilanteissa tärkeää akateemisen, eettisyyden, laillisuuden ja ammattillisuuden näkökulmista.

## Liite 2. Tutkimustaulukko

<p>Mikkonen, K., Ojala, T., Sjögren, T., Piirainen, A., Koskinen, C., Koskinen, M., Koivula, M., Sormunen, M., Saaranen, T., Salminen, L., Koskimäki, M., Ruotsalainen, H., Lähteenmäki, M.-L., Wallin, O., Mäki-Hakola, H., Kääriäinen, M. (2018) Suomi</p>	<p>Hoitotyön opettajan kompetenssialueet</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Määrällisten tutkimusten systemaattinen kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Tunnistettiin kolme kokonaisuutta opettajan kompetenssissa tiedot, taidot ja asenteet. Tiedollisessa osaamisessa tutkimusperusteista opetusta antoivat eniten yliopistokoulutetut opettajat, taidoissa korostui opettajan opetuskokemus, asenteissa eettinen osaaminen ja johtamistaidot tulivat katsauksen perusteella esille. Kokonaisuutena opettajat kokivat tutkimusten perusteella olevansa osaaviksi ja kykeneviksi ammatissaan. Huomiona nostettiin esiin myös se, että opiskelijat olivat kriittisimpiä opettajien taitoja kohtaan kuin opettajat itse.</p>
<p>Mikkonen, K., Koskinen, M., Koskinen, C., Koivula, M., Koskimäki, M., Lähteenmäki,</p>	<p>Tunnistaa ja kuvata hoitotyön opettajien näkemys opetus kompetenssista ja siihen liittyvistä seikoista</p>	<p>Laadullinen tutkimus</p>	<p>Fokusryhmähaastattelu, suomalaisia sosiaali- ja hoitotyön opettajia AMK:sta ja ammatti-instituutista (n=48)</p>	<p>Haastattelujen perusteella tunnistettiin hoitotyön opettajan yhdeksän kompetenssialuetta: opetuskyvykyys, sisältöosaaminen, eettinen osaaminen, pedagoginen osaaminen, hallinto-osaaminen, innovaatio- ja kehitysosaaminen, yhteistyöosaaminen, kulttuuri- ja kielellinen osaaminen, kehittymisosaaminen.</p>

## Liite 2. Tutkimustaulukko

M.-L., Mäki-Hakola, H., Wallin, O., Sjögren, T., Salminen, L., Sormunen, M., Saaranen, T., Kuivila, H.-M., Kääriäinen, M. (2019) Suomi				
Numminen, O., van der Arend, A., Leino-Kilpi, H. (2009a) Suomi	Kuvata hoitotyön opettajien ja opiskelijoiden näkemykset etiikan opetuksesta	Monimenetelmätutkimus, poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, vastaajina suomalaisia hoitotyön opettajia (n=183) ja sh-opiskelijoita (n=212)	Vastaajat pitivät tärkeänä, että hoitajilla on oma eettinen ohjeistonsa, ohjeiston soveltamisessa käytäntöön erityisesti opiskelijat toivat esiin ohjeiden soveltamisen ja hoitotyön todellisuuden välisen ristiriidan, talous ja resurssit mainittuina tutkimuksessa. Eettisen ohjeiston opetukseen sekä opettajat että opiskelijat toivoivat monipuolisia opetusmenetelmiä ja aikaa perehtyä etiikkaan.
Numminen, O.H., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A., Katajisto, J. (2009b) Suomi	Kuvata valmistuvien sh-opiskelijoiden näkemys hoitotyön etiikan opetuksesta	Monimenetelmätutkimus, poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake valmistuville sh-opiskelijoille (n=214)	Opiskelijat ajattelivat etiikkaa tutkimuksessa enemmän hoitajan ja potilaan suhteessa ja vähemmän ammattikunnan tai laajemman yhteiskunnallisen kontekstin tasolla. ICN:n ja lääketieteen eettiset ohjeet ovat olleet eniten opetetut etiikan ohjeistot sekä laki potilaan

## Liite 2. Tutkimustaulukko

				asemasta ja oikeuksista. Monipuolisempia opetus ja arviointimenetelmiä kaivattiin.
Numminen O. H., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A., Katajisto, J. (2010) Suomi	Kuvata opettajien näkemystä oman etiikan opetuksensa sisällöstä ja laadusta	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, hoitotyön opettajia Suomesta (n=183)	Otoskoon koko vaikutti vastausten luotettavuuteen. Etiikan opetuksen laatu ja tuloksellisuus herättivät jatkotutkimuskysymyksiä, vastaajat kokivat opettaneensa etiikkaa hyvin. Tulokset arvioitiin kuitenkin vaihteleviksi. Opettajan kokemus vaikutti korreloivan etiikan opetuksen tasoon ja menetelmiin.
Numminen, O.H., Leino-Kilpi, H., van der Arend, A., Katajisto J. (2011) Suomi	Kuvata ja selvittää hoitotyön eettisten ohjeiden opetusta hoitotyön opetuksessa Suomessa	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, hoitotyön opettajia (n=183) ja sh-opiskelijoita (n=214)	Verratessa hoitotyön opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä toisiinsa, sairaanhoitajan eettisiä ohjeita opetettiin molempien mielestä kattavasti. Eroja syntyi opiskelijoiden ja opettajien välillä käytettyjen menetelmien opiskelija/opettajakeskeisyydessä ja opintojaksojen palautteen antamisesta/saamisesta.
Rosenkoetter, M., Milstead, J.A. (2010) Amerikan Yhdysvallat	Hoitotyön opettajille 1983 luodun eettisen ohjeiston päivittäminen	Keskustelupaperi		Hoitotyön opettajan eettisen ohjeiston päivittäminen ICN:n ja ANA:n sairaanhoitajan eettisiä ohjeita hyödyntäen.
Salminen, L., Stolt, M., Saarikoski, M., Suikkala, A., Vaartio, H., Leino-	Kuvata ja selvittää tulevaisuuden haasteita hoitotyön opetuksessa	Kirjallisuuskatsaus		EU:n yhtenäinen ydinkompetenssien kuvailun ja muodostamisen määrittävä kokonaisuus puuttuu. Hoitotyön opettajien koulutuksen toteuttaminen on kuitenkin edelleen valtio ja kulttuurisidonnaista. Hoitotyön opettamisen yhteistä tutkimusta yhteiseurooppalaisesta



## Liite 2. Tutkimustaulukko

Kilpi, H. (2010) Suomi	eurooppalaisesta näkökulmasta			näkökulmasta tulee kehittää lisää. Myös vaikuttamistyötä lainsäädäntöön ja yhteiskuntaan tarvitaan lisää.
Salminen, L., Metsämäki, R., Numminen, O.H., Leino-Kilpi, H. (2013a) Suomi	Kuvata hoitotyön opettajien näkemystä etiikan perusteista ja soveltamisesta opetuksessa	Monimenetelmätutkimus, poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, suomalaisia hoitotyön opettajia (n=342)	Hoitotyön opettajat arvioivat osaamisensa hyväksi, mitä pidempi ura opettajalla oli, sitä paremmin he kokivat hallitsevansa eettiset periaatteet. Oikeudenmukaisuus oli vastaajien mukaan parhaiten sovellettu eettinen periaate. kunnioitus oli toisena. Opettajien oikeudenmukainen kohtelu ja opettajien mielipiteiden kunnioitus toteutuivat heikoimmin.
Salminen, L., Stolt, M., Koskinen, S., Katajisto, J., Leino-Kilpi, H. (2013b) Suomi	Kuvata hoitotyön opettajien kompetenssia ja yhteistyötä hoitotyön johtajien ja harjoittelunohjaajien välillä tutkimusperustaisen hoitotyön opetuksen kehittämisessä	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, vastaajina, hoitotyön opettajat (n=324), sh-opiskelijat (n=202), opetushallinnossa työskentelevät (n=17), hoitotyön johtajat (n=64) ja ohjaajat (n=64)	Hoitotyön opettajien neljästä kompetenssialueesta hajontaa löytyi vastaajien kesken vaihdellen, kriittisimmin opettajan osaamiseen suhtautuivat opiskelijat ja harjoittelujen ohjaajat. Yhteistyö nähtiin osapuolten välillä toimivaksi, harjoittelujen ohjaajat olivat tässä kriittisimpiä.
Salminen, L., Stolt, M., Metsämäki, R., Rinne, J., Kasen A., Leino-Kilpi,	Kuvata eettisiä periaatteita hoitotyön opettajan työssä opettajien ja opiskelijoiden näkökulmista	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, suomalaisia valmistuvia sh-opiskelijoita (n=202) ja hoitotyön opettajia (n=342)	Opiskelijoiden mukaan ammattimaisuus, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus ovat opettajan tärkeimmät eettiset periaatteet. Hoitotyön opettajien mukaan oikeudenmukaisuus, tasa-arvoisuus ja rehellisyys ovat heidän tärkeimmät eettiset periaatteensa.

## Liite 2. Tutkimustaulukko

H. (2016) Suomi				
Salminen, L., Rinne, J., Stolt, M., Leino-Kilpi, H. (2017) Suomi	Kuvata ja selvittää oikeudenmukaisuuden ja kunnioituksen eettisiä käsitteitä hoitotyön opettajien työssä hoitotyön opiskelijoiden näkökulmasta	Poikkileikkaustutkimus	Kyselylomake, suomalaisia valmistuvia sh-opiskelijoita (n=202)	Sh- opiskelijoiden näkökulmasta hoitotyön opettajat olivat oikeudenmukaisia ja kunnioittivat muita, mutta opettajia kohtaan osoitettu kunnioitus sai matalamman arvion tutkimuksessa. Lisäksi osa opiskelijoista koki, että opettajat eivät ole tasapuolisia opiskelijoita kohtaan. Opettajien yhteiskunnallista vaikuttamista ja mahdollisuuksia siihen tulisi edistää. Opettajien tulisi aktivoitua vaikuttamaan enemmän yhteiskunnallisesti.
Yeh, M.-Y., Che, H.-L. (2010) Taiwan	Kuvata ja selvittää taiwanilaisten sh-opiskelijoiden kokemia eettisiä ongelmia hoitotyön harjoitteluissa	Laadullinen tutkimus	Fokusryhmähaastattelu, 44 taiwanilaista 2. vuoden sh-opiskelijaa	Harjoittelussa kohdattujen haasteiden ja opetussuunnitelman mukaisen eettisen opetuksen ristiriidat. Useat työssä kuvatut ongelmat liittyivät kiinalaiseen kulttuuriin ja sosiaalisiin rakenteisiin Taiwanissa. Luentojen sijaan toivottiin aitojen työstä tuotujen eettisten ongelmien läpikäyntiä, ryhmätyöskentelyä, roolipelejä ja case-työskentelyä luennoinnin sijaan. Varovaisesti toivottiin myös työelämän kehittymistä tapahtuvaksi.